

Possel.

ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

ὑ Ρωμαϊστ.

FAMILIARIVM COLLO-

QVIORUM LIBELLUS

Græcè & Latinè,

Auctus & recognitus.

Accessit & utilis Dialogus de ratione studi-
orum rectè instituenda,

ITEM,

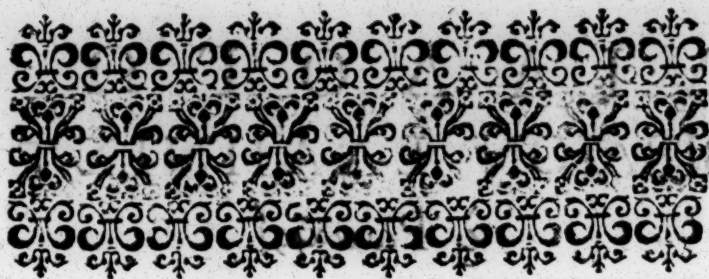
Oratio de ratione discendæ ac docendæ Linguae
LATINÆ & GRÆCÆ.

Autore Iohanne Posselio.

LONDINI,

Excusum in Officina Societatis
Bibliopolarum. 1635.

Ιωάννης ὁ Προσελιος
ΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙ ΦΙ-
λομάστοις καὶ σπουδαίοις, τοῖς μὲν ἑ-
υσεβὲς παιδείας τὰ νεανίσκους τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ
ἐλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν
ἐν παρίησιν.

ΟΡΘῶς καὶ νεφεχόντως ὑπὸ πινυτῇ ἡ σοφὴν εἴρηται;
Ὅς μὴ ῥωμαϊκοῖς ἐλληνικὰ γράμματα μίξεν,
ὡς δυνάται λογικὸν τέχνημα ἀνδρὸς εἶναι.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ παισίων πεπαιδευμένων
καὶ οὐδ' ἐνέκτων ἀνδρῶν, τὰ ῥωμαϊκὰ λογιζάμενοι,
καὶ ποιητὰς πάντας τίνω ἑαυτῶν παιδεύειν καὶ σφίον, καὶ
ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης, παρὰ τῶν ἐλλήνων εἰ-
ληφέναι, καὶ πλεῖστα ἐκ ἄλλων, πλὴν ἐλληνικῶν λέ-
ξεσιν, ἐμφανείδων δυνάμει, μᾶλλον ἢ τὸν λόγον
ῥωμαϊκὸν ἐκ ὁρθῶς γνωθῆναι, καὶ δεχάμεναι, καὶ ἐρ-
μηνεύειν, αἰδ' τῆς ἐλληνικῆς γλῶττης οἶοντ' εἶναι.
πλεῖστα γὰρ ἐν ὁφθέντων παισίν, ὅσοι ἐν ταῖς ἑαυ-
τῶν πατρὶ τοῖς γράμμασι σπουδάζουσιν, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς
ἐλληνικαῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως
ἐκόντες τυγχάνουσιν. ἐγὼ δὲ ἵνα καὶ ἑαυτῶν με-
ρὸς ἐν ταῖς ἀμφοτέροις γλώτταις ὁρθῶς καὶ ῥηδύ-
ως

Colloquia familiaria.

ὡς μαθεῖν, τοῖς φιλομαθεῖσι τῷ νεανίσκῳ βοηθήσω,
 τέτεις καὶ διδάσκεις ἑξέδικα, αὐτὸς τῇ ἐκείνου
 ψυχῇ καὶ χρήσει σπουδαίως, τέτεις εἰ σπουδαίως
 ἀναγνώσκονται καὶ αἶμα χρήσονται περὶ τὸν βίον, αἰ-
 διήσονται τέτεις τῷ ποίῳ πλείστον ὀνησοῦνται. ἔρρωθε,
 καὶ μετ' ἐμὲ τίω περὶ τὰς τέχνας καὶ γλωττίας παλαιὰς
 εἰς τὸ τὸν Θεόν, τὸν πάντων τῷ ἀγαθῷ τῷ εἰ παρ'
 βίῳ αἶπον. δοξάζειν, καὶ τίω ἀληθινὴν περὶ αὐτῆς, καὶ
 τῷ ὑπ' αὐτῆς ἀγαπῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ κρείσσονι ἡμῶν,
 διδασκῶν μακαρίων, κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ τῷ
 Δαυὶδ. οἱ συνίεντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμ-
 πρότης τῷ στεφάνῳ, καὶ ἐπὶ τῷ δικαίῳ τῷ
 πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπὶ
 ἐκ τῆς Ῥοδόπλεως ἔτει ἐπὶ τῆς
 δεογονίας αὐτῆς

Α 2

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ
ΧΡΗ'ΑΣΠΑΖΕΣΘΑΙ
ἐν ἐπιδείξει.

Αἰρεθίσις αἰδέσμε.
Χαῖρε ἀνὴρ σεφάνισατε.
Χαῖρε κυεὶ ἐν δόξατι.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφῶ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

ὑπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σὺ.

χαῖρε ὁμοίως.

Σὺ γὰρ ὅτι ἐπὶ λῆθι, ἡδοναί.

ἡδοναί ἐμοὶ ὅσον ἢ { παρυσία } σε.
ἀφίξις

χαῖρε σοὶ ἔχω.

Δέομαι τῶ δέῃ, ἐν δαίμονά σοι ποιῆσαι τίν' ἡμῶν
ταύτην.

ὑπόκρισις.

Ταυτὸ καὶ σοὶ εὐχομαι.

εὐχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.

ἐπιδείξει σοὶ ὕπνον ἡσυχίαν.

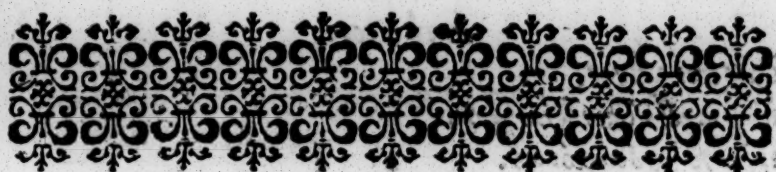
ὑπόκρισις.

Τοῦτον καὶ σοὶ εὐχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.

Δυστυχῆτω σοὶ το βόθρῳ.

Εὐτυχῆς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λυτῶν σε.

ὑπόκρισις.

SALVTANDI ET
BENE PRECANDI
formulae.

Alve Doctor observande.
Salve vir ornatissime.
Salve Domine clarissime.
Salve plurimum frater.
Salve condiscipule.
Salvete condiscipuli.

Responsio.

Salve & tu.
Salve similiter.
Salvum te advenisse gaudio.

Iucundus est mihi tuus

{adventus.
reditus.

Habeo tibi gratiam.

Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Responsio.

Idem & tibi precor.

Precor tibi felicem noctem.

Precor tibi placidam quietem.

Responsio.

Talem & tibi precor, Paule charissime.

Profit tibi balneum,

Deus fortunet lavationem tuam.

A 3

Responsio.

Salvo
ortor

14

Colloquia familiaris.

ΣΑΡΑΧΡΙΣΤΑΣ.

ἔχουσι γὰρ.

ἡ δὲ αὐτοῖς δὲ τὴν ἐκείνην.

ἔργων ἐνδομύωνος.

23.

καὶ σὺ ἑρῶ σο { καὶ λίσσα,
εὐτυχίᾳς.

ᐅᐅᐅᐅᐅ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

ἐπὶ σοῦτα καλεῖν.

Χαῖρε Νιδά'νκ'μς.

Διόδοτος

-που-

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { καὶ
μαθηταί.
{ ἱερεῖ.

27678

trans'elov.

πατὴρ με δείται
σε μετ' αὐτῆ

ap 1500

સેનાનંદ

κύνει μὲ ἀπὸ παρὰ σκ. { ἀβίω
 συμβιῶναι αὐτῶν - πρὸ { εἰρηφ
 παρὰ

FAIS-61

विद्यमान

πατρίδ.

βασιλεῖ { καλέσθαι } πρὸς καλῶν
 ἀποστέλλειν } ποιήσεων.

ταξίειον.

βαλζω πάντες.

πορτίμα κύριο.

ἐκτελέσω τὰ προσεταγμένα.

Χαῖρε { κύριε
καθ' ἡγίατα } φιλοφροσύνῃ

ς κύριε

{ кадычѣта

φιλανθρωπότητα

ΣΥΝΚΡΙΣΙΣ

Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

παιδίον.

Colloquia familiaria.

Responsio:

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.

Et tu ^{benè} $\left\{ \begin{array}{l} optare \\ feliciter \end{array} \right\}$ vale.

Valere.

INVITANDI AD CONVIVIVM

formula.

Salve Præceptor.

Præceptor.

Salve & tu mi $\left\{ \begin{array}{l} puer. \\ discipule. \\ Petre. \end{array} \right.$

Puer.

Meus pater rogat $\left\{ \begin{array}{l} prandeas, \\ coenes, \end{array} \right\}$ $\left\{ \begin{array}{l} hora \\ \end{array} \right.$ $\left\{ \begin{array}{l} decima. \\ undecima. \\ quinta. \\ sexta. \end{array} \right.$

Dominus meus petit à te, $\left\{ \begin{array}{l} prandio. \\ coena. \end{array} \right.$
ut sis tuus conviva in

Pater.

Abi $\left\{ \begin{array}{l} advocatum \\ adductum \end{array} \right.$ convivas.

Puer.

Abeo Pater.

Vado Domine.

Fiet. Curabitur:

Sis salvus $\left\{ \begin{array}{l} Domine \\ Præceptor \end{array} \right.$ humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque mi puer.

Colloquia familiaria.

παιδάειον.

πατὴρ { μετ' αὐτοῦ } φιλάν- } αἰσον } ἐλθέτω.
 κύριος { θρωπίαν σε, αὐτὸν, ὅ- } δειπνον }

Διδάσκαλε λαμψρότατε, πάντες οἱ κακῆμενοι ἡδὴ
 πάρεσι, μὲν σὲ ἀναμρόντες, καὶ ἐὰν μὴ σὲ πρὸς.
 δοκῶσι, νυῦν αὖ ἀνέκμιντο.

διὰ τοῦτο λόντω σε, ἐπὶ τῷ { αἰσον } ἐλθεῖν.
 δειπνον }

ἐπὶ κείται { ὦρα } πόντη.
 ἐπικρέμαται { ἔκτῃ. }
 { δειχάτη. }
 { ἐν δειχάτῃ. }

ὁ τῷ { αἰσον } χεῖρ } πάρεσι.
 δειπνεῖν }

πάρεσιν οἱ κακῆμενοι ἐπὶ τῷ δύναν.

εἴσαγε τὸν κακῆμενον.

ὑποδέχεσθαι τὸν σπουδαῖον.

ὑος.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμα.

Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιότως ἡμίτις ἐν
 συμποτίῃ.

πατὴρ.

εἰ τοῖμασον τὸ { αἰσον } παιδάειον.
 { δειπνον }

παρασκάλλε { τῷ τράπῃ. }
 πρῶτον

ὅρα τίς { ἄρπν. } ἀργυρῶ.
 { κοχλιάεια } ξυλινῶ.

ἔρε { χόροπον. }
 { ὁδόνιν. }
 { ποτήρια. }

ἔκλει { τῷ κύλημα. }
 { τὸ ἀργυρὸν ποτήριον. }

Colloquia familiaria.

Puer.

Pater { meus expectat hu- } prandium }
 { manitatem tuam, } { veniat.
Herus { ea, ubi volet, ad } cœnam }

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ iam ad-
sunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, iam
accumberent:

ideo te rogant, { prandium }
 ut ad { cœnam } accedas,

Inminet { hora } quinta.
Instat { } sexta.
 { } decima.
 { } undecima.

Prandendi { tempus adest.
Cœnandi { }

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intro convivas,

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande,

Gratam rem nobis facis, quod non dedignaris no-
ster esse conviva.

Pater.

Para { prandium }
 { cœnam } puer.

Adorna { mensam
Sterne { }

Appone { panem } argentea,
 { cochlearia } lignea.

Adfer { panarium,
 { mappam,
 { pocula.

Elue { calicem:
 { argenteum poculum.

Circum

Colloquia familiaria.

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
 τίθει καὶ τὸ τάξιον πικρὰς καὶ ὡσπερ καφάλαια ἐπιπίθι.
 φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτεν τὰς χεῖρας.
 νίπτε σὺ πρῶτον.
 νίπτε τὰς χεῖρας.
 νίψομαι ὁμῶς.
 ἐπιδοῦ μοι { χεῖρά μακρόν.
 αἰσθάνου.
 ἔκμασσε τὰς χεῖρας.
 τί ἐσήκατε;
 καθεζέσθε.
 καὶ κατακλίνεσθε.
 Τὸ { ἀείρον } διαφθεῖρεται { ὑποσίαν.
 { δεῖπνον } διὰ τὸ σῶν { ἀνακόλῳ.
 { συμπόσιον } βραδύτητα.
 Τὸ σιτοπικρὸν παρτετέθη, καθεζέσθε ἄν.
 Πῦκα λούεις με καθεζέσθ;
 ἐν περὶ τῷ τῷ τόπῳ { κατακλίνε.
 ἀνέπτεσθε.
 ἀνέπτεσθε οἱ κεκλημένοι,
 παιδίσκων, ἐπὶ τὴν τράπεζαν.
 παιδίσκων.
 οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέψουσιν, καὶ τὰ
 λοιπά.
 προσίδει καὶ γνώμῳ ἀξιομνημόνεον, ἥντινα ἐκ
 τῆς διηγησεως ἔμαθες.
 πάντες κτίσμα καλόν, καὶ ἔδεν ἀποκλινόν, καὶ ὅτι
 χερσὶ λαμβανόμενον, ἀμαρτάνεται γὰρ διὰ λόγον
 δεῖν, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ, α. Τιμὸν καὶ
 φέρε { σιτία, τροφήν, ὅς θ.
 { κρέα, } ὅτι α.
 { ἰχθύας } ἐφθα.
 δός μοι τὸ { ἔκπομα } ὕδωρ.
 ποτήριον

Colloquia familiaria.

Circum in medium mensæ ponito.

Colloca ex ordine sellas, & pulvinaria superpone.

Adfer aquam ad lavandas manus,

Lava tu prior.

Lava manus,

Lavemus unâ

Porrige mihi { mantile,
 { salinum,

Absterge manus,

Quid statis ?

Sedete.

Accumbite.

Prandium

Cœna

Convivium

{ corrumpitur tua { absentia,
 { mora,
 { tarditate.

Cibus appositus est, accumbite igitur.

Vbi jube me sedere ?

In primo loco { accumbe.
 { discumbe.

Accubueunt convivæ.

Puer, consecra mensam.

Puer.

Oculi omnium in te sperant domine, &c.

Adde etiam sententiam memorabilem, quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus, bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem; 1. Timoth. 4.

sepulas, cibum, acrum,

Adfer { carne, { assas.

 { pisces, { elixas.

Da mihi poculum vitreum,

Porrige

Colloquia familiaria.

ἐπιδὲς μοι τὸν { τὰ ἀργυρεῖα ἐκπώματα.
καὶ θάρον.
τυρόν.
ἄρτον.
τὸ μαχαίριον.

εὐλογεῖτο ὑμῶν { τὸ το ποτόν } ὁ χριστός.
τὸ το οἶνον

ἔστω ὑμῶν σωτήριον ὡς ὁ ζυῖος,
χρῶσθαι τὸ πο, φίλε παῖ, αἰμὴν.

δὲς μοι π { τῆς ὀρνίθου.
τῆς ἀγέλης.
τῆς ἰχθύος.
τῆς ἄρτου.

βύλοι π τῶ { κρέως; ναί.
χλωός; } βυλόμαι ἀνομιολοῦ
ἰχθύος; } βυλόμαι.

ἔσθης { ζυῖον,
μελίχερον } ἵνα πίνωμεν
οἶνον,

ὡς αἱ οἱς πίνειν;

διὰ τί ὡς πίνεις;

καθὼς με ἐπέμνησας, παῖν γὰρ διψῶ.

ὡς διψῶ. ἰκανῶς ἔπιον.

σπερ πίνω σοι. ὁ θεὸς εὐλογεῖ πᾶν.

ἢ δέως πᾶν σε λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἐκπνε.

ἰκανόν σοι λείψω.

πλεῖον σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

ζυῖον

οἶνον } ὡς ἐπὶ ἐχέμεν.

ὡς ὁ μέλι

ἀπό τιμῆς μοι π τῶ κρέως βεκολιμῶ, τῶ κρεπνῶ

σκληρωθεῖτ',

αἵρε τὸ πίναντα τὸν, καὶ ὡς πῆθι ἐλθόμενα ἄλλα.

ἀνέπλη

Colloquia familiaria.

Porridge mihi { argentea pocula.
 cantharum.
 caseum,
 panem,
 cukellum.

Sospitet vobis { hunc potum } Christus.
 hoc vinum }

Sit vobis saluti hæc cerevisia,
Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { Gallina.
 Gallo,
 piscibus,
 pane.

Vis aliquid de { pisce ? } Etiam.
 ansere ? } Volo.
 carne ? } Non volo.

Infunde { cerevisiam,
 aquam mulsam, } ut bibamus,
 vinum }

Non vis bibere ?

Cur non bibis ?

Rectè me mones, omnino enim sitio,

Non sitio, Satis bibi,

Propino tibi, Deus benedicat;

Libenter à te accipio.

Ne totam ebibas.

Satis tibi relinquam,

Plus tibi relinquam, quam bibiturus sum.

Nihil { cerevisiæ
 vini } reliquum est,
 aquæ mulsæ }

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo indu-
rata.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

Colloquia familiaria.

ἀνεπλήρωσαι } τὴν ὄρεξιν.
ἐπαινεῖσαι

σύ μὲν } ὀλιγόσπευθε } εἴ.
 } ὀλιγόσπευθε }

ἐκείμην αἰδομένη.

πίνε· ἐκ ἀγνοεῖς το σὺ παλαιῶν ἐλλήνων, ἢ πίσι, ἢ
ἀπιδι;

ἀλλὰ βέλπον ὅτι τὸ τῶ χειρῶν. προσέχετε ἑαυτοῖς,
μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραυγῇ καὶ
μέθῃ.

παρέχετε ὑμᾶς } φαρμάκων,
 } ψευδαργύρων.

ὁππότε, ὡ παιδάριον, τὴν ἰχθυὸν τῶτον ἐν ἐλαίῳ, καὶ
φυλάττει μὴ κατακρήνηται.

φρόνιζε, ὅπως τὸ ὡ αἰετὶς } μαλακώτερος,
 } σκληρότερος.

τὰ ὡ αἰετὶς } μαλακῶς.
 } ὡμαῖ.
 } τὸ δέοντ' ὅτι μαλακώτερος.

ἀλλαγῇ σφαίρας,

αἶρον } τὰ ἐδεσμάτα, τὸν αἶνον,
 } τὸ βύτυρον. τὸν τυρῆν.

ὅρα τίθει λευκίαν σὺν τῷ χειρμακτῶ.

ἐν γὰρ τραγήματι, παιδάριον.

προσέμνητε τὸν λύχρον.

φυλάττει σβεννύει τὸν λύχρον.

παράτιθαι } μήλα. } ἀπιδι.
 } κοινύματα. } κέρματα.
 } λεπτοκέρματα. } κέρματα. } βασιλικῶς
 } αἰσούλας. } αἰμυγδαλάς. } φρεσίν.
 } σαφιδας, } ἀπιδι.

Ἐγὼ τῶν μετέροισιν.

Ἄρρητον πεπρωμένως, ἐπὶ } αἰετον } οὐτε λείπει
 } δειπνον } μαρτυρεῖται

Colloquia familiaria.

Explevi { famem.
Sedavi }

Tu per pauci cibi es.

Non tum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, Aut
bibe, aut abi

Sed meliore est CHRIS TI lex: Cavete vobis, ne quando graventur corda vestra crapula & ebrietate.

Præbete vos { lætos.
 { hilares.

Torre, puer, hunc piscem in craticula, & cave ne adu-
ratur

Cura ut ova coquantur { molliuscula,
dariuscula,

Ova { sunt mollia,
sunt cruda,
justo molliora sunt,
Mura Orbes.

Tolle { Cibus. { butyrum,
panem, { caseum.

Appone pelvim cum mantili,

Adfer bel aria, puer,

Emunge canoclam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone { poma,
 { pruna,
 { nuces avellanas,
 { uvas,
 { uvas passas,
 { pyra.
 { cerasa.
 { juglandes.
 { amygdalas.
 { pyra tosta.

Ego vestra comi-
tate fretus, ad { prandium frugale
coenam frugalem, vos invitavi,

Convive,

Colloquia familiaria.

Οἱ κακλημένοι.

Τὸ ἀρεστὸν σε ὑπερβαλόντως λαμπρὸν γέρονε.
 Τὸ δεῖπνόν σου ἐκ ἐυτελῆς, ἀλλὰ πολυτελές ὄζει.
 Τὸ δεῖπνόν σου μεγαλοπρεπέστερον τῷ δέοντι ἔχοντε.
 Ὅπως ὑπολαβὴν ποιεῖς τῷτο μόνον κατηρηγμένον ὄζει.
 Οἰκεῖοι φίλτατοι, δόμα ὑμῶν, τῷτο τὸ δεῖπνίδιον,
 καὶ τὸ ἐυτελές, σέργειν.
 Ἐχέ σοι χαίειν, ὅτι ὅτι τῷτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἡδύ-
 στον μοι ἐκάλεσας.
 Ἐδένδεξιν αἶπρον τῷ ἐυχαιεῖν.
 Εὐχολογῶ σοι χαίειν ὁθέλειν, ὅπως τῷτο τὸ δεῖπ-
 νον λεπτὸν ἐλθεῖν ἡξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

αἰτῆσαι τι ὅτι διδασκάλου.

Αἰδέομαι παλαιὰ καὶ δώμαί σε συγχωρήσά μοι τῆς χο-
 λῆς ἀπείναι τῇ ὥρᾳ πρὸς τῇ, τῷ λέγειν ἐνεχε.

Ἀξιῶ σε, διέναι μοι εἰς οἶκον μόνον· δὲ γὰρ μοι ἐπι-
 τελέσαι τι.

Αναγκάως ἐχῶ σὺ τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀχρὸν βαδίζον.
 Τῷτο σὺ συγχωρήσας τῷ γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι εἰς οἶκον εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τῷ
 δύναι ἔξω, ἐνεχε τῷ

ἀποσκαλίζεσθαι.
 ἀποπατήσαι.
 ἐρῆσαι.

Δός μοι εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τῷ
 κομίζον βιβλίον τι.

Ἐξέσω μοι τῷ διδασκάλῳ
 καλῶς τῷ γοητῇ

εἰσελθεῖν πρὸς τῷ
 τὸ ἀναδραμεῖν

πᾶν πρὸς τῷ
 πρὸς τῷ

πρὸς τῷ δύναι τις σὺς ἐπιθυμῶ με πρὸς τῷ, δέομαι
 ἔν σοι δύναι μοι εἰς οἶκον πρὸς τῷ τῷ εἰσελθεῖν.

Κύριος μου ἐκείλδός με δικάστη.
 οἶκα διέπει

Πατὴρ ἐλθεῖν τῇ ὥρᾳ τῇ.
 αἰξίω.

ἀλγίω

Colloquia familiaria.

Conviva.

Prandium tuum supra modum splendidum fuit.

Cœna tua non frugalis, sed sumptuosa est.

Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum est.

Quod excusa, id unum habes, cur accusandus sis.

Amici charissimi, quæso ut cœnâam nostram, licet tenuem, æquibonique consularis.

Habeo tibi gratiam, quod ad hanc cœnam longè suavissimam me vocasti.

Non est quod gratias agas.

Ego agnosco me tibi gratiam debere, quod ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QVIPPIAM

à Præceptore formulæ.

Observande Præceptor, quæso ut liceat mihi scholâ abesse, hora prima, lavandi causa.

Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi.

Est enim mihi aliquid efficiendum.

Est mihi abeundum rus cum parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.

Concedas mihi } levandi alvi.
potestatem ex. } solvendi ventrem.
eundi causa } reddendæ urinæ.

Liceat mihi recurrere domum afferendi libelli cuiuspiam gratia.

Liceat mihi } ludoli- } papyrû.
} terario } exire ad emendû } pennam
} schola } } panem.

Quispiam me præforibus convenitum experit. Quæso itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.

Dominus } meus iussit me } decima, } id ut mihi
} domum re- } prima, } liceat fa-
Pater } dire hora } tertia, } cere, oro.

B

Dolet

Colloquia familiaria.

αἰ γέω { πλὴν κεφάλω.
τὸν ὀδόντας.
πλὴν γαστέρας. }

Ἡ ῥίς τὰ ζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τέττε ἐνέκα δέομαι ἔξείναι μοι οἷα δε
ἀπελθεῖν.

φίλτατε καθηγήτα, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτῷ ὑπὸν τι συγ-
γνώμῳ ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παύλῳ αὐτῶσι σφισὶν αὐτοῖς ἀπ᾽ ἐσὶ συγ-
γνώμῳ ἔχειν.

φίλτατε διδάσκαδε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ἔπω
ἀνέλαβον· διὰ τῆτο δέομαι σε, νεθετεῖν τὸν συμ-
μαθητὰς, ὅπως, εἴ τις ποτε αὐτὸ εὕρη, μοι ἀπο-
δῷ.

Εὐδοξήτατε καθηγητὰ, δίδαξόν με ὅν τι τρόπον λέξω
ἐλλῶσι, Iohannes me verberavit.

Διδάσκαλε Θ.

Κατὰ τῆτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπῃε με.

Παιδάειον.

Δέομαι σε διδάσκαδε, γράφειν μοι τὸν τῷ στοιχείων
ἐλλῶικῶν χαρακτήρας, ὅς τῷ γράφειν αὐτὸ μιμνά-
μι.

Διδάσκαλε Θ.

Πᾶ ἔχεις τὸ ἀρχέτυπον, ὅν ποθὲ ὀλίγων ἡμερῶν σοι
κατήχαψα;

Παιδάειον.

Τῆτον διὰ ἀμνησίας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεκπαράξε.

Διδάσκαλε Θ.

Ἰδὲ ἔχεις νῦν ἄλλον, φρονήζε ὅπως μὴ καὶ τῆτον ἀπο-
λέσῃς.

Παιδάειον.

Δέομαι σε διδάσκαδε, ὡς παρασκευάζειν μοι τὸ πῆ-
ρὸν τῆτο.

Διδάσκαλε Θ.

Colloquia familiaria.

Dolet mihi caput.

Dolent mihi dentes,

Dolet mihi ventriculus.

Nasus stillat sanguinem.

Malè habeo, ideo quæso, ut mihi liceat domum
ire.

Amantissime Præceptor, Ioannes petit sibi absentī
veniam dari.

Ioannes & Paulus petunt sibi absentibus dari veni-
am.

Clarissime præceptor, heri libellum quendam amici,
quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admo-
tueas condiscipulos, ut, si quis fortè eum invene-
rit, mihi restituat.

Clarissime præceptor, doce me quibus verbis dicam
Græcè, Iohannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices: Iohannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi describas figuras
elementorum Græcorum, quas scribendo imi-
ter.

Præceptor.

Vbi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi
præscripsi?

Puer.

Eum per incuriam amisi.

Iohannes eum mihi discerpfit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæso præceptor, ut præpares mihi pennam
hanc.

B a

Præceptor.

Colloquia familiaria.

Διδάσκῃς.

Ποῖον πῆρὸν θέλεις ;

Παιδείον.

Προσάρμοζε τῇ χειρί σου.

Δίδαξόν με τὰ τα ἀναγνώσκον.

Τίνα τρόπον τὰ τα ἀναγνώσκω ;

Προσάξόν μοι ὅσον χεῖ με ὁ μαθητὴς ἐν τῇ ὥρῃ ταύτῃ.

Ἄγε μοι γραμμάς.

Ἐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

Ἐκ ἔστι μοι { μελανδοχείον, μαχαιρίδιον,
χεῖματα, πῆρὸν γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

παρὰ διδασκάλῳ πρὸς τὸ ἀποκρίναι ποιεῖν
τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκῃς.

Διὰ τί ἔγω βραδύως ἤκεις ;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερον καὶ ἤκειρον.

Βραδύτερον ἀνέλω παρὰ γινώσκω.

Βραδύτερον ἔξω { συμπόσιον, } εἰς μίσλῳ τὴν κα
πρίδῳ διὰ τὸ { δειπνόν } ἀναβεβλημένον.

Τὸ ὥρολογεῖον ἡμῶν διήμῃτε.

Διὰ αἰμῆναις κατέλιπον βιβλον οἴκοι ἐνεκα τῆ κομίζου
ταύτῃ, ἔκ τῆς ὁδὸς οἴκαδε ἀνέδραμον.

Εβόηθησαν τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῇ ἀποδείξει τὰ ξύλα
ἀπίστευτέ { διαπύτης, διαποινά-

με ποι { πατήρ, μήτηρ.

Ἦνευχα { οἶνον } τῷ πατρί,
{ ζύζον } τῷ κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνθ ἔρεχα, } τὸ ἔκτον χρόνον { πῶς χαλῶ ;
διὰ τί } ἐκ ἡλθες οἷς { πὲ διδασκαλῆον.

Δαΐ

Colloquia familiaria

Præceptor.

Qualem pennam cupis ?

Puer.

Attempera ad manum tuam.

Doce me hæc legere.

Quomodo hæc legam ?

Præscribe mihi quantum ediscam hac hora.

Duc mihi lineas.

Non habeo atramentum.

Non est mihi { atramentarium, cultellus.
pecunia, penna.

FORMVLÆ EXCVSANDI APVD

Præceptorem absentis.

Præceptor.

Cur tam sero venis ?

Nostri serius me somno excitaverunt.

Serius surrexi præter voluntatem.

Serius expergefa- { convivium, } in mediamno-
tus sum propter { cœnam } temprolatam

Horologium nostrum aberravit.

Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut
afferrem, ex itinere domum recurri.

Adjuvi familiam in seponendis, lignis.

Miserat me quopiam. { herus, hera.
pater, mater.

Attuli { vinum
cerevisiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur { tantotempore } scholam? lu-
Quam ob causam { non venisti in } dū literariū?

Colloquia familiaria.

Διὰ τί ἔ- { παρῶν }
 παρεγένε- { τῆς τριτῆς } τῇ ἀναγνώσει ;
 τῇ ὥρᾳ { ἑκτῇ }
 Τῇ δημοφιλείᾳ ἱερᾷ. Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον ἔ- { ὥρᾳ }
 γίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει ;
 Μαθητής.

κακῶς {
 ἀρρώστως { εἶχον.
 ἡλγησα { κεφάλαιον.
 πῶς { γαστέρα.
 ἐπύρετον.

ἔχ- { ὡς ἦρ- { σκελετοί.
 χόν μοι { ὑποδήματα.

Ἐλθομεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς ἐκ ἡδε- { τὸ ὑπερβαλλόν ψυχῇ.
 λόν με εἰσέναιεῖς { τὸ πικρὸν θάλατος.
 γολῶ δια { τὸν ὑέτον, τὸν ὄμβρον.

ἐσφάξαμένων { χρίους.
 { βύς.
 { παρόβατα.

Γάμ- { ἔχουτε ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ὥ { οἱ γονεῖς ἡδελόν
 με ὥρᾳ γίνεσθαι.

Δίδομαι σε διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν. Μετα-
 ταῦτα γὰρ παροῦσθαι καὶ συνεχῆς ἔσμαι ἐν τῇ γολῇ
 διδάσκαλ- {

Ἰδι βλεψόμεν- { τί παρῶν Πέτρε, ὅτι ἐν πᾶσι νυκτὶ
 ἄπεσι τὸ διδάσκαλ- {

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε, πορεύομαι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ο' διδάσκαλ- { ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί παρῶν, τί
 ἀναγνώσειν ἔ- { ὥρᾳ γινόμεν- {

Πέτρε.

ὁμι 90

2120α

Colloquia familiaria

Cur non } prima
inter fuisti } quarta } lectioni, concioni ?
hora } sexta.

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni ?

Discipulus.

Malè habui.

Ægrotavi.

Doluit } caput.
mihi } venter.

Laboravi febri.

Non erant } tibialia:
mihi } calcei.

Lavimus domi nostræ.

Parentes noluerunt } intensum frigus.
me frequentare } vehementem æstum,
scholam propter } pluviam, imbrem.

Mactavimus } porcos.
} boves.
} oves.

Nuptiæ celebratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogote Præceptor, ut mihi veniam des, posthac enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quod nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre.

Salve & tu condiscipule.

Iohannes.

Præceptor iussit interrogare, quid agas quod lectionibus non interfis.

Colloquia familiaria.

Πέτρος Θ.

Οράς με { ἀσφαλόμενον.
κακῶς ἔχοντα.
νοσῶντα.

Διὰ τοῦτο διδομαί σε, ὑπὲρ μου ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι. Ὁ-
ταν βέλπον ἔχειν ἀρξομαι, ταχὺς ἀναγέλω φέρεις ὑ-
μᾶς εἰς τὸ γελῶν.

Μαθητής.

Διότι πρῶτα διδάσκαλε, ὅσα φερσὶ ταῖς.

Πέτρος Θ λέγει { ἀλλοεῖται.
κακῶς { ἔχειν.
ἐγκέναι.
ὁπισθὸν γὰρ ἔχοντα.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας σιωπῶν.

Οἱ γονεῖς Πέτρος λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.

Οἱ γονεῖς Ἰωάννης φασίν, ὑπὸ τῷ ἐδελῶν ὑπάρχειν

τραυματείαν, διὰ { κολλάειν } αὐτὸν, ὅταν εἰς τὸ
τοῦτο δίδωται σε { ῥαβδίζειν } γελῶν ὁ πατήρ σου

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

κατηροῦσθαι μαθητῶν παρὰ διδασκάλου.

Φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι πρᾶγμα.

Ἐνοχλεῖ με.

ὕκ ἐσθ' με. ὠθεῖ με. θλίβει με.

Ἰωάννης { καταγέλῃ { με.
με.
φροσέδωκε μοι πόδα ἵνα πηλῶ.
κρίνει τὰς πεῖχάς με.
ὕκ ἐσθ' με διαβάλλον.

Ἐνοχλεῖ

Colloquia familiaria.

Petrus.

Vides me { occupatum esse.
malè habere.
agrorare.

Ideo oro, ut me absentem excuses.

Vbi melius habere coepero, statim revertar ad vos
in scholam.

Discipulus

Curavi Præceptor, quod mandasti.

Petrus di- { occupatum esse.
cit se { malè { habere.
{ habuisse.
literas scripsisse.

Decumbit in lecto jam tres dies totos

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse

Parentes Iohannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo
rogant { punias { ipsum, cum in scholam
te, ut { virgis cædas { fuerit reversus.

FORMULA DEFERENDI

discipulum ad præceptorem.

Charissime Præceptor, Iohannes exhibet mihi ne-
gotium.

Est mihi molestus.

Non finit me.

Trudit me.

Premit me.

Iohannes { illudit { mihi
{ me.
objeeit mihi pedem, ut caderem.
convellit mihi capillos.
non finit me transire.

Interturbat

Colloquia familiaria.

Ενοχλεί με { γράφοντα.
 { ἐμμανθάνοντα.
 { ἀσάμνωςκοντα ἢ ἀνάγνωσιν.

Κατέχει ἢ τόπον με.
 ἐκβάλλει με ἐκ τόπου με.

Ἐπιφέ { βακτηρία.
 με { μελανδοχείῳ, κολαφῶ.
 ἐκολάφισέ με.

Ἐβάλεν εἰς ἐμέ { βιβλίον.
 { λίθον.
 { χόνα.

Ἐβαλέ με λίθῳ.

Ἐπαυμά { ξίφι.
 πσέ με { μαχαιρίῳ.

Ἐνέπυσαν εἰς { χλαῖναν }
 { εἰμά }
 { ἱμαῖον. }

Κατερήσατό με.

Ἀπίως με ὠνόμασε.

Ἠπέλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσχηρῶς με λοιδορεῖ.

Ἐσπάραξε ἢ ἢ βίβ-

ἐκωσέ { λον.

Ἐρρύπανε { τὸ βιβλίον }
 { τὸ πῖλον } με.
 { τὸ πλίδιον }

Ὀφείλει ἢ χρήματα.

μοι { δυνάειον.

Ἐβέλεται ἢ ἀποτίειν.

μοι { ἀποδῆναι, ἐκ πίνειν

Διακαίνοντο { ἰσάτε }
 { κελεύει } ἐκ ἀνέωξε ἢ κεφαλῶ.
 { ἐκκλησιασῶ }

Ἐ παρέχεν ἑαυτὸν ἐμπιθῆ τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία.

Colloquia familiaria.

Interrubat me { scribentem.
 { ediscentem.
 { relegentem lectionem.

Occupat locum meum

Extrudit me ex meo loco.

Percussit me baculo,

fit me { atramentario, pugno,

Colaphum mihi impigit,

Conjecit in me { librum.
 { lapidem.
 { nivem.

Petiit me lapide

Vulneravit me { gladio.

 { cultello.

Conspuit { pallium
 { vestimentum } meum.
 { vestem

Imprecatus est mihi, Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioso nomine.

Comminatus est mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Discerpfit { librum

Aduulit { meum.

Gommaculavit { libellum
 { pileum } meum;
 { pileolum

Debet { pecuniam

mihi { denarium.

Non vult { persolvere.

mihi { reddere, solvere.

Transeuntem { Consule
 { Senatore } non aperuit caput
 { Concionatore

Non præbuit se obedientem parentibus.

Excusatio.

Colloquia familiaria.

Απολογία.

χ' ὅπως ἔχει τὸ σῶμα.
ναύτης ψάλλῃ.

λέγῃ { μισεῖ με.
δυσμενῶς ἔχει πρὸς με, διὰ τὸ ταῦτα
πλάττει κατὰ με.

ἐκ ἔβλαψα αὐτὸν.

ἐκ ἡ ψάμῳ αὐτῷ δακτύλῳ.

ἐκ ἐκώϊ ἐπράξα.

διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.

ἐκ ἐγώ εἰς αὐτὸν, ὅμ' αὐτὸς εἰς με ἔζημαρτε.

μεταμέλει μοι τῷ ἔργῳ.

μεταμέλει μοι ὡν εἰς Πέτρον ἔζημαρτον.

ἔδεν τοῦτο μὲν ταῦτα ποιήσομαι.

ἔχ' ὑπερξέ μοι { χάρειν
χολή τῷ { μαρτυρίαν } ταῦτα.

διὰ τ' ἀφελίαν ἐκ ἐδυνάμῳ παρῆναι.

ὑποχρέωσις

ἐπαγγέλλομαι } βεβήματα.

σὺ δὲ { πατήρ ;
{ μήτηρ ; } ἐκ οἷδα. ἀγνοῶ.
{ διδάσκαλος ; }

(μισέω.

ταμέω.

ὑποχρῶσθαι.

ἀφελῶναι.

κρίνω.

σάβω.

Εἰν' ἐν τῷ { μαγειρεῖν.

βότανεῖν.

κοιτῶναι.

ὑποτάσσειν vel ἀσχεῖν.

συνιδύμασθαι.

ὑποτασσεῖν vel ὑποτάσσειν.

Colloquia familiaria.

Excusatio.

Non ita se res haber.

Iohannes mentitur.

Petrus { odit me.
mihi malè vult, ideo hæc comminiscitur
in me.

Non læsi eum.

Non atigi ipsum digito.

Non volens feci.

Per imprudentiam feci.

Non ego in illum, sed ille in me deliquit.

Pœnitet me facti.

Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.

Nihil tale deinceps faciam.

Non fuit mihi { scribendi } hæc
otium { discendi }

Propter occupationes non potui adesse.

Promitto {
Polliceor { meliora.

Vbi est { pater?
mater?
præceptor? } Nescio, Non scio.

{ musæo.

{ penu, vel promptuario.

{ æstuario.

{ latrina.

{ horto.

Est in

{ stabulo.

{ culina.

{ balneo.

{ cubiculo

{ superiori ædium parte. h. cœnaculo.

{ tabulario seu contignatione ædium.

{ cellario, templo

De-

Colloquia familiaria.

Οἱκοι ἐκ ἑστ.

Ἐξέπορ δέστο. { τῆς θύρας.
τῆς πόλεως.
τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

προσέχου { ὦ Πέτρε.

ἴσα } ὀλίγον

μῶς } χρόνον

ἔχω σοί πειεῖν.

Ἔστιν ὃ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ σε αἰτήσω.

12. 26. 10

Δέομαί σε. Συνηγεῖν μοι παρὰ τῷ διδασκάλῳ περὶ
τῶ ἀπείναι. ἀρῶμαι γὰρ περὶ τὰ περὶ γράμματα. δια
τάτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλεῖν εἶναι ἡ δυνάμει.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπτελέσω μὲν, ἀλλὰ περὶ ταύταις ἔδωκα λόγους, ὅπως
καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσης, εἴποτε μοι δείξῃς.

Εὐμελῶς μοι ταῦτα.

Πόσον χρόνον ἡμᾶς ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τῇ ᾠρᾷ περὶ τῆς,
δὴ τῆρα;

αὐτῶν

25. 26. 10

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἀκούσθαι μὲν ἀπὸ στόματος ἀναγιγνώσκοντες, ὅσα εἰδέ
ναι ὀφείλομεν, καὶ ταῦτα ἐν ἡμῶν σκευάσσειν.

Διαμύρταις τὰ ἀναγιγνώσκοντες.

Κακῶς ἀναγιγνώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι περὶ τῶν.

Βέλπιδόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἀμύρταις ἐν τῷ
λῶναι.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ εἶναι, καὶ ἐκ ὧν τῶ στόματι φωνη
θῶναι δεῖ.

θάρομαι.

Colloquia familiaria.

Domini non est,

Egressus est { extra fores,
urbe.
ex ædibus.

AGENDI CVM CON.

discipulis formulæ.

Accede
Veni huc { Petre.

Resiste
Mane { paulisper.

Habeo quod tibi dicam.

Est quod te rogem.

Est quod à te petam.

Rogo te, ut me excuses apud præceptorem absentia. Nam sum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in schola esse non possim.

Libenter faciam.

Expediam, sed ea conditione, ut & tu idem facias, si forte mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum est nobis pronuntiandum memoriter hora prima, secunda?

Hæc nobis memoriter recitanda sunt,

Audi me memoriter pronunciantem quæ scire debemus, postea vicissim te audiam.

Aberras pronuntiando.

Malè legis.

Dic sensim.

Ne præcipites verba.

Satius est tarditate, quam celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, nasci debent.

Sis

Colloquia familiaria.

Δάρσει, ὁ φύλαξ βλάπῃ μὴ μὴ.

πύξον { τὴν βίβλον.
τὸ βιβλίον.

Τὴ μνήμη, καὶ μὴ τὴ βίβλοις περὶ δει.

Τοσούτον ἐκείνου ἐπίσταται, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσεται τὰ ἀρχαῖα;

Ἐξαρχέσθ' οὐκ ἔστιν.

Ἀρτίως συναγωνίζεσθαι μοι ἐν τῇ γραφῇ χαίματα;

Ἀρέσκει μ', ὅτι ἀπορῶ { παπύρου.
πέρει.
μέλαν & γραφικῶ.

Δός μοι ὅλη. { τῆς παπύρου.

ροντι { τὸ μέλαν & γραφικῶ.

Τί ν' ὀρίν { ἐμὴ ὄριν.

ἢ βίβλ' & { ὅτι Πέτρ'.

Απόδος μοι ποτὶ τὴν βίβλον με, ἄλλ' αὐτῇ χρησι-
μῶς.

Λήγ' ἀλλ' ὅτι ὁ διδάσ- { περιστρέφεται.

παῖς γὰρ { καλῶ { πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματικὴ ὄντι.

Συγχώρησόν μοι ὅλην τὴν βίβλον σε εἰσεργῶν.

Σίγα, καὶ τὰ περισσεύοντα γράψατε πρὸς αὐτὴν.

Οὐχ ἔτι τοῖς διδασκαλοῖς, ὡς αὐτῇ τῇ Θεῷ περισ-
κρεῖς, μὴ παιδαγωγῶν.

Καλῶς ὁ διδάσκαλος ἀπεστίν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ
πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σε { τῆς ἐπιχωρίων λέξεως.
τῶν σολοικισμῶν.
τῶν βαρβαρισμῶν.

Λάλησον { Ῥωμαῖς.

{ Ἑλλήνισι.

Χρῶ λόγῳ { Ῥωμαϊκῶ.

{ ἑλληνικῶ.

Colloquia familiaria.

Sis præfenti animo : merus officit memoria.

Claude { librum.
 { libellum.

Fidendum est memoriæ, non libris:

Tantum quisque scit, quantum memoria tener.

Vnde faciam initium?

Incipe ubi proximè desisti.

Placetne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, sed deest mihi { charta.
 { penna.
 { atramentum.

Da mihi pau- { charta:
 { lulum de tua { atramento.

Cujus est { Meus est.

liber? { Petri est

Redde mihi tandem librum meum, eo satis usus
es.

Desine fabulari, } Præceptor { advenit.
Desiste ridere, } { adest

Quid libri habes.

Grammatica est.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inspiciendi.

Tace, & quæ tibi mandata sunt, fac.

Non tam Præceptores, quàm ipsum Deum offendis,
si non obtemperas.

Licet præceptor absit, Deus tamen adest, qui omnia
scit & intuetur.

 { vernaculi sermonis.
Noto te { solæcismi.
 { barbarismi.

Loquere { Latinè.
 { Græcè.

utere ser- { Latino.
 mone { Græco.

Colloquia familiaria.

ἀγο- { ῥωμαϊκόν } λόγον, { ῥωμαϊστὶ } λαλεῖν
 εἰς τὸ { ἑλληνικόν } τῷ { ἑλληνιστῇ } κτηθῆναι;
 Μάτλω μανθάνωμεν πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τῷ γρά-
 φειν καὶ τῷ λαλεῖν χρωμίσθαι πρὸς τὸν βίον.
 Ἀπῆε μοι τῆτον τὸ λύχρον
 Ἐνεγκε λυχνεῖον. λυχνεῖον.
 ἀπομυθίε { τὸ λύχρον
 καθαίρει { τὸ λύχρον

Συσεδάζε πῦρ ἐν { τῇ θερμάστῃ.
 { τῇ ἐστῇ.
 { τῷ καμίνῳ.

βωπίζει { πρὸ δόχους
 διώθει { ἐν τῷ βωμῷ.
 πλείους ῥόδακας { παγαπίζει
 πλείω ξύλα

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Τίς κήτει τὸ θυραν;
 Εγὼ εἰμι. τίς δ' ἐγώ;
 φθέγγε τὸ ὄνομά σου.
 ὄνομά σοι τι ὄει;
 Εστὶ μοι ὄνομα Ἰωάννης.
 Εἰσδέχε με. ἀνοιγε τὴν θυραν.
 ἡ θυρα ἀνεωγμένη ὄει;
 Εἰρησέ σε τίς;
 Τίς πρὸ θυρῶν ἐστὼς σε πρὸς σερεῖν ἐπιθυμεῖ.
 σκεδὴ ἔπειτ' ἀγείρε, ἢ παύσεις;
 χρωδὲ παιδιᾶς φημί.
 ἢ παύσω, ἀλλὰ σκεδάσω.
 τὴν Θ' ἐνεκα ξυλακρούει;
 τί
 Τὶ κακὸν ἐπαθεῖς;
 ἐπύφθην.

Colloquia familiaria.

An ignoras } Latinū } sermo- } latinè } comparari
 } Græcū } nem } græcè } loquendo
Frustra discimus multa, nisi eadem scribendo & lo-
quendo ad usum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adfer candelabrum, laternam.

Emunge } cande-

Purga } lam.

Strue ignem in } fornace.
 } foco.
 } camino.

Compone } titiones in

Protrude } fornace.

Plus assularum } appone.

Plus lignorum }

ALIVS DIALOGVS.

Quis pulsat ostium ?

Ego sum. Quis ego ?

Ede nomen tuum.

Quod est tibi nomen ?

Est mihi nomen Ioanni.

Intromite me. Aperi januam.

Ianua aperta est.

Quæsit te quispiam.

Quidam pro foribus stans te conventum expetit.

Serio ne, an ioco istud dicis ?

Extra jocum dico.

Non jocos, sed seria ago.

Quam ob causam } fles ?

Cur

Quid mali tibi accidit ?

Cæsus sum.

Colloquia familiaria.

ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
 τί φεινὸν ἐποίησας; ἔδεν.
 κοινὴ αὐτῇ ὅτι παύτων τῶν παιδαρίων ἀπέκρισας, καὶ μὴ
 ὅτι δικαίως τύπονται.
 ὡεὶ τίν' ὅ ὑμῶν ἡ εἰς ὅτι;
 ἀναγγέλλω μὲν ὅτι το ἀμριπβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
 ἐκομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
 φεῖ, παύτως ἐκείνη ἐλαδομένῳ,
 ἐκ ὅπ' ἔν' ἡλθε μοί τῆς οἰκίας ἐκβαλόντι.
 ἀληθῶς { σήμερον.
 κομίσω { αὖτις.
 Τίν' ὅτι νῦν χρηθεῖν ἡμῶν λυχνον;
 Τίνα χρῆ ἡδὴ ἀγοράζειν ξύλα;
 Τίν' ὅ { σαρῶν } τὸ μεστῖον
 ὅτι { καθεαίρειν }
 ἐμὸν }
 Ἰωάννη } ὅτι.
 σὸν }
 ἔπορῶ σαρῶν.
 ἐκ ὅτι μοι σαρῶν.
 σαρῶν { πλὴν κλίνῳ.
 { τὸ λέχῳ.
 ἀπὲρ λυχνον.
 ταῖς βίβλεις αὐτῆς εἰς τὸ πον εἰαυτῇ πῖθι.

* ΑΛΛΟΣ.

Τὶ σκυθρωπότερ' εἶ, ἢ εἶωθας;
 ἔχ' πάντα καλῶς ἔχει;
 ὑπόλωλα τὸ βιβλίον μου.
 δεινῶς ἔπεσον, Πέτρ' ὅ ἡπίλησέ μοι πηλαῖς.
 Διὰ τί τοσούτον χαίρεις;
 Ὅπ' ἐδίδθη ἡμῶν τὸ βαδίζον οἴκαδε ὁξυτά.

Colloquia familiaria

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras ? Nihil.
Hæc communis est omnium puerorum responsio
etiam cum merito vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos ?
Referamus de hac controversia ad hypodidasca-
lum.
Afferas ne libellum, quem tibi commodato dederam ?
Vah, istud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certo § hodie,
afferam § cras.
Cujus est nunc ministrare nobis candelam ?
Quem oportet nunc emere ligna ?
Cujus § verrere § musæum ?
est § purgare
Meum }
Tuum } est.
Iohannis }
Desunt mihi scopæ.
Egeo scopis.
Sterne { lectum.
 { lectulum.
Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIVS.

Quid tristior es solito ?
Salvane res est ?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi, Petrus minatus est mihi verbera.
Quid tam lætus es ?
Quia facta est nobis abeundi domum copia.

Colloquia familiaria.

Εἰσὶν ἡμῶν τὴ παύσειν ἔξοσι.

Εἰς πότῳ ὦραν ἐκχέειν μὲν ἐπαινεθεῖν εἰς τὸ χαλῶ;

εἰς ὦραν {
ἐκτίω
ἐξιδρύω
ὀγδύω
ἐννατίω.
δεκάτιω.
ἐνδεκάτιω.
δωδεκάτιω.
ωρεάτιω.
διδύμιον.
τείτιω.
τετράτιω.
πύμῃτιω.

ποῖ νύκτα διζοῖς;

πορεύομαι οἴκαδε.

εἰς ἀργεῖον {
παύειν.
μέλας χαφικόν.
πύρεος.
ἀργεῖον πύεινον.

Πῶς εἰν Ιωάννης;

Εξήλασε {
ἔξω.
τῆς χαλῆς.
ὡς τὸ ἀποπατεῖν.

Εξέπορεύετο τῇ διδασκαλείᾳ, τῇ ἐρεῖν ἐνεχε.

πίσος {
ἡρόραςας } ταύτιω
ἐφρίω } πύβιβλον;

ἡρόραςον {
τετάρτων χειρῶν } πύβιβλιοπώλη.
πεντεδραχμῶν }

ὀλίγος }
πολλὸς } ἡρόραςας.

ἡδὲ {
πύρεος } ἀλῆς
πύρεος } πύμῃτιω

Colloquia familiaria

Data est nobis ludendi venia.

Ad quam horam sumus iussi redire in scholam?

{ sextam.

{ septimam.

{ octavam.

{ nonam.

{ decimam.

Ad horam

{ undecimam.

{ duodecimam.

{ primam.

{ secundam.

{ tertiam.

{ quartam.

{ quintam.

Quò nunc vadis?

Eo domum.

Abeo

emptum

{ papyrum.

{ atramentum.

{ pennas.

{ panem triticeum.

Ubi est Iohannes?

Exivit

{ foras.

{ schola.

{ ad requisita naturæ.

Egressus est à ludo literario, reddendæ urinae causa.

Quanti

{ mercatus es

{ emisti

} hunc libellum

Emi

{ tribus denariis

{ quatuor aureis

{ quinque drachmis

} à bibliopola.

Parvo pretio?

Nimio

{ emisti.

Nemo

{ dividit

{ vendit.

} alio pretio.

Colloquia familiaris.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓ-
ματα.

χρήσόν μοι { πῆρὸν γραφικόν.
 { ῥαθίδα σὺν νήματι.
 { πλὴν βίβλον.
ἄπορρηνήθη ἔδωκα.
αὐτὸς νῦν ἐκείνη χρῶμαι
χρήσω, ἔμῃ ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σὺν ἐ-
μοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καρπῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρεῖαν
ἔχω, ὅτε χρησίον ᾖ ἐν.
ἴδῃ ἔχεις, ἀλλ' { ῥυπαίνης.
 { καθαρυπαίνης.
ὁ διδάσκαλος ὁ ἑμὸς δίδωμί σοι πῦρ πῦρ ὑπὸ χρῆσται,
ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἥ διαθήκῃ ἐν λυγρῷ.
ἔδωκα ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσται.

Τὴ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζειν.
Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀρροῦν ἱμάτια.

Δέχομαι σοι { δανείζειν } μοι { δυνάμιον.
 { χρῆσαι } { λύχον.
 { } { γὰρ τίς παπυρῶν.
Αἴτι παρ' ἄλλου πρὸς, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μοῖς ἀποχρη-

ἌΔΔΟΣ.

Πόση ᾖ ἡ ὥρα; { πρῶτη.
 { δεύτερα.
 { τρίτη.
 { τετάρτη.
 { πέμπτη.
ἐπιχρέματ' ἡ ὥρα δικάτη.

Colloquia familiaria.

COMMODANDI formula.

Commoda { pennam.
 { sacum cum filo.
 { librum.

Carere nunc non possum.

Ipsè eo nunc utor.

Commodabo, sed ea lege, ut saluum mihi restitu-
as, & maturè ne ipse egeam, cum mihi utendum
erit.

En habes, { commacules.
sed vide ne { labeculis aspergas.

Præceptor meus rogat, ut sibi mittas utendum in
breve tempus Testamentum Græcum.

Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.

Mutuatus sum pecuniam ad emendas vestes.

Oro te ut mihi mutuo des { denarium.
 { candelam.
 { chartam papyri.

Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora? { prima.
 { secunda.
 { tertia.
 { quarta.
 { quinta.

Imminet hora decima.

Effluxit

Colloquia familiaria.

ἔξιπύησιν } ἡ ὥρα { ἐξοδίου.
παρήλθεν } ὁ γόη.
ἐκ ἡείθημισα τὰς ὥρας.
τὸ ὠρολογεῖον διαμῦρταίει.
διαμῦρταίεις τῶ ἀειθμεῖν.
τὸ κλέψαμμον ἴσται.
κίνει τὸ κλέψαμμον.

ἐπανόρθω } πλὴν ἐπὶ σολῶ }
} πλὴν γραφῶ } μὴ
} τοῦ σίχους }
Δέομαι σε ἀναγινώσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶναι
σφάλμα πειρῆς, αἰρεῖν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Εὐδία ἡδὴ ὅτι.
Ὁ ἑρμῆς ὦρα χαλεπὴ πρὸς τὸ παίζειν.
Εξέλθωμι παίζειν.
ἐκ ἔξεσι παίζειν αὐτὸν ἔξισίαι.
χρὴ πέμπειν πρὸς τῆς τῶ παίζειν ἔξισίαι ἡμῶν τυγ-
χαῖον.
Πορδέω ὁ Παύλῳ, πολυλόγῳ γάρ ὅτι καὶ πολυμ-
ερός.
ἔσθεις πρὸς πύττω πλὴν πρεσβείαν ἰκανώτερος ὅτι τῶ
Πέτρῳ.
Ἴδι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῶν τῶ παίζειν ἔξισίαν.
Πορδέω ὅστις βέλε, ἐγὼ βέλομαι μᾶλλον ἀπορήται,
ἢ αἰτῆσαι.
Πορδέω εἰ φίλτατε, πολλῆς χάριτος ὦρα παύτων ἡμεῶν
τὸ δόξωμι.
Επεὶ ποῦτον αἰτεῖτε, χαίρομαι τὴν δεήσει τὴν ὑμετέ-
ρας.
χαῖρε κύριε διδάσκαλε.

χαῖρε

Colloquia familiaria.

Effluxit } hora } septima.
Præterit } octava.

Non numeravi horas.

Horologium aberrat.

Aberras numerando.

Clepsammon subsistit.

Move clepsammon.

Emenda } epistolam meam.
 } scriptum meum.
 } versus meos.

Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati
deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTO.

rem for nulla.

Nunc aer serenus est.

Cœlum invitat ad ludendum.

Excamus lusum, vel ad ludendum.

Non licet ludere absque venia.

Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis
impetret.

Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm
Petrus.

I Petre oratum nobis ludendi veniam.

Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnam initurus gra-
tiam.

Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar
precibus vestris.

Salve Domine Præceptor.

Salve

Colloquia familiaria.

χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.

οἱ μαθηταὶ σε αἰτῶσι φιλανθρωπίαν σε τὸ ταῦζεν Ἰ-
ουδαίαν.

Διδασκέτω.

Παιδεύωσαι, ἔλλα ἀγγησθὼν ὅν τόπων τεταγμένῳ, καὶ ἐν
χειρῶ οἰκαδὲ ἀνῆλθῶσαι.

Ἀμφιῶραν πύμῃῳ ἐπανῆλθῶσαι εἰς πόλιν.

Παιδάειν.

Εὐφρανόμεθα, ἐπὶ γὰρ ὅσον Ἰουδαίαι, καὶ τῷ θυγατρῶς,
ἀλλὰ ἐν τῇ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ὅτι, μή τι
ἀμάρτυμα.

ὅτι τῷ τῷ παιδὶ ἄς ἄς ἐν τῇ πεδίῳ βολὰς τῷ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥΤΟΙΣ

συμμάθητῶς συλλογῆν.

ποῦθεν ἔρχῃς τῷ πατρὶ;

ὅν τῷ κοιτῶν ἡμῶν.

ποῦτε ἀνέστη;

μικρὸν παρὰ τὸ ὄρα ἐκτῆς.

τίς Ἰσχυρεῖ σε;

πατήρ. μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.

προσεκίνησας τῷ Θεῷ;

προσηύχε τῷ Θεῷ;

ὅτε παρὸν ἐκ τένισα τὰς τειχάς, καὶ ἐνιψάμην τὰς
χεῖρας, καὶ πῶ ὄψιν, καὶ τὸ σῶμα, προσηύχε-
μην.

Πῶς προσηύχε;

Κάμψας τὰ γόνατα καὶ σωθεὶς τὰς χεῖρας, διεξῆλθον
τὸ δεινότερον, καὶ σύμβολον ἀποστολικόν, καὶ τὸ προσά-
χων κυριακῶν, καὶ προσέειπεν τὸ προσάχων γνώρι-
μον, μὴ τῆς εὐχαριστίας.

ποῖα διηκέκτω εἰώδας προσάχων;

Τότε

Colloquia familiaria.

Salve & tu Petre.

Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.

Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè.
Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQVENDI CVM CON- *discipulis formule.*

Vnde venis tam manè ?

Ex cubiculo nostro.

Quando surrexisti ?

Paulo ante horam sextam.

Quis excitavit te ?

Pater. Mater. Frater. Soror.

Adorasti Deum ?

Egisti Deo gratias ?

Cum primum pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es ?

Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.

Qua lingua soles precari ?

Aliàs

Colloquia familiaria.

Τότε μὲν τῇ πατρικῇ, τότε καὶ τῇ ῥωμαικῇ, ἐνίοτε καὶ ἐλ-
λινικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ χαλῶς ποιοῖς ὡς φίλε παι· φροντίζον
ὅπως τὰ τὰ ἔργα σε μέρους ἐπώποτε ὠφελείῃς,
φροντίσω μὲν ἀκριβῶς, θεὸς δὲ δόντος, μιμητηρό· τῶ
λόγῳ τῶ Χεκῶ· χωεῖς ἐμῶ· ἐδωάδε ποιεῖν· ἐδὲν· ἔ.
π καὶ, δεῖ παύτοτε προσδύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκχαλεῖν.

ὡς πορεύῃ; οἷα δε πορεύομαι.

ἔχῃ ἐτοιμῶ· εἰ λόγον δύναι τῆς ὧς τὰ πράγματα αὐτοῦ.

ἔσῃ σε; ἦτοι καὶ ἡμεῖς.

ἔτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

ἔδῃ ἐν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ { ἔκτῃ } ἡκούσας { Κικέρωνος.
ἑβδόμῃ } Τερεντίου.
ὀγδόῃ } Ισοκράτους.

ἀκηκόα μὲν· ἐξηγηθῆναι πὲν τῇ ἐπιστολαῖς.

Τῇ ὥρᾳ ἐν αὐτῇ ἐσκήσαμην τῇ γραφικῇ δυνάμει.

διὰ μνήμης φέρεις τίς ἀνάγνωσιν;

μικρὸν δὲν· ὀλίγον δὲν ἄρδον.

ἀρ· ἐν ἐξέλει, ὅπως ἀνὰ γὰρ μετ' ἡγήλων, μάλι-
στα ἐξέλω.

ἀρχῇ ἐν, ποιεῖ τίς ἀρχῇ.

ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσθε τῇ νῦν, ἵνα
ἐπανορθώσης, εἰ πᾶμαρπσω.

ἡδὴ	{	ἑκατὸν	}	ἡμαρτες.
		δύο		
		τρεῖς		
		τετρακτὸς		
		πεντακτὸς		
		ἑξακτὸς		
		ἑπτακτὸς		
		ὀκτακτὸς		
ἑννακτὸς				
δεκάκτῳ				

ἑτοιμὸς
ἀρχῇ καὶ
ἐπὶ γὰρ

Colloquia familiaria.

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam
Græca.

Piè & rectè facis chare puer: Tu cura ut hanc officii
tui partem nunquam negligas.

Dabo operam sedulo, Deo dante, memor dicti Chri-
sti; Sine me nihil potestis facere. Item, Oportet
semper orare, & non defatigari.

Quo vadis? Domum eo.

Es ne paratus ad reddendam rationem studiorum
tuorum?

Paratus sum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & sis præsentì animo.

Hora	{ sexta septima octava }	audivimus	{ Ciceronem. Terentium. Isocratem.
------	--------------------------------	-----------	--

Audivimus aliquid explicari in epistolis.

Hora nona exercuimus stylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Ferè. Propè.

Vis ne reperamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, sed tu attentè ausculta ut corrigas, si
quid peccavero.

	{ semel bis ter quater quingies sexies septies octies novies decies }	
Iam		> errasti.

Colloquia familiaria.

ὦ τάλαι, ἐγὼ ἐνδύμιζον καλῶς εἰδέναι.
 Τὸ αὐτὸ καὶ ἐμοὶ εἶπες συμβαίνειν, ὅτε ἢ μνήμη ἔχ
 αἷς ἐσθλείται.
 μαγείῃ, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.
 μέγα ὡς ἀληθῶς ἐπεργέτημα.
 ἀλλ' ὁ χρόνος διέρχεται, ἀκεῖ ἐν μινύον. Αἰέω, ἀνα-
 γράφει.

Μαθητής.

αἰδέσμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τις ἀναγκάζει
 με ἐπισκέπτεσθαι, } τίω πατεῖδα, } ὅτινα μοι συγ-
 } τὰς γονεῖς, } χωρὴς δέομαι
 } τὰς συγγενεῖς, } σε.

Διδάσκαλε αἰδέσμε, ἐγὼ ἐπὶ τὴν αἰὶν ὑπὸ τῇ ῥάβδῳ
 σε ἐν τοῖς γραμμασι διατείλαις, φιλικῶς καὶ πιστῶς ὑπὸ
 σε ἐδιδάχθην. νῦν καὶ τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις, τοῖς ἐπι-
 πρόποις ἀρέσκει, ἐμὲ ἐπιδείξιν εἰς ἀνδραγαθίαν πινὰ
 ἀπ' ἡδὲν, ὅπως πλείω μαρτυρεῖν, καὶ ὑπερὸν τῷ Θεῷ
 ἐν κλήσει πινὶ καλῇ χρησιμώτερον δεικνύειν, καὶ ἄλλοις
 ἀνδράποισι λυσσέτεσθαι δυναίμεν. διὸ πολλὴν σοὶ ἔχω
 χάριν, ἀπὸ πολλῶν εἰς με ἐπεργεσιῶν σε, καὶ ὑποχρη-
 σάμεν μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἀπαιτα χρόνον μνή-
 μονόσειν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι ἐυ-
 χαρίσω ψυχῇ καὶ γλώσσῃ ἐγκώμια σὺ μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαλεισμένη μοι ὄει, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ διή-
 λωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαρείας σε, ἥν τέ τω τῷ
 λόγῳ σε ἐπιδεικνύεις. εἶδε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφ-
 θαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος πρό-
 ποις, πλείας πειρῶσι εἶναι, τίω σὺ ἐν τῷ μαρτυρεῖν
 τὰ γραμματα, καὶ τῷ διοικῆσαι τὰς προπύλας ἀνδρῶν
 μακροχρόνιοι. Εἰδὼς ἔμῳ ἀσμεῖσθαι σοὶ τὸ ἀπιδείξιν
 ἢ μὴ δὲ ρα

Αποταφισμός
 τοῦτο

Δεῖξέ μοι
 μαρτυρεῖς

δύναμις
 μόνος

καὶ

μιμνήσκεισθαι

Colloquia familiaria.

Me miserum, putabam me præclarè tenere.

Idem & mihi solet accidere, cum memoria non satis confirmata est.

Felix qui memoria bona præditus est.

Magnuna revera beneficium.

Sed tempus abit, audi igitur & nunc me. Audio, recita.

Discipulus.

Observande Ludimagister, necessitas quædam co-

git me invisere { patriam, } quod ut mihi
 { parentes, } per te liceat,
 { cognatos, } oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis sub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te institutus sum; Nunc vero parentibus amicis, tutoribus meis visum est, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo postea in functione aliqua honesta utilius servire, & aliis hominibus prodesse possim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficiis, et polliceor, me illa non solum perpetuo meminisse, sed etiam apud omnes bonos, grata mente & Lingua prædicare velle.

Ludimagister.

Grata mihi est, carissime adolescens, significatio modestiæ et gratitudinis tuæ, quam hac tua Oratione declaras. Utinam vero hoc corrupto seculo, et his perditis juventutis moribus, plures tales essent, qui tuam diligentiam, in discendis literis, et regendis moribus imitarentur. Ego vero non solum libenter tibi abundi-

D

in

veritas otiosæ & inutiles a vobis iuventutis

Colloquia familiaria.

ΤΣΛΟΣ80

fine

αυπας πα

οις

εις τὴν πατρίδα ἔξασιν δίδωμι, ἡμᾶ καὶ Θεὸν αὐτῷ,
ὑπερὸν σκευερῆται καὶ ἐκδύνειν, ἵνα, ὡς καὶ κληῶς ἤρξω
ἔγω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, ἐδύσταυτον τοῖς ἡγῶ φανῶν
αὐθρότων, πολλῶν μὲ πανταχῶ ὄντων ὡραδὲν μασι καὶ
ὁμιλία διαφάρῃναι εἰσῆς, ἵνα μικρῶ ὑπερὸν τη μὲ ἐκ
ἐλθῇ, καὶ τῇ πολιτείᾳ ὠφελεία, τῇ δὲ πατρίδι καὶ τοῖς
φίλοις δόξῃ, ταῖς καὶ γονεύσιν ἡ δονή καὶ παραμυθία ὧν
τυγχάνῃς.

ὑπαγε εἰς εἰρήνην.

ἌΛΛΟΣ.

Τί πράτ- { ἤμαι.

τεῖς ; { ἐδὴν πράττω.

Ὅρῶ ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματα σοι;

Οὐχ ἄλλος ἐν δαίμονας· καί ποτε ἔχει.

Ἰσως σοι πρὸς ἀπελθῶς ἀχολῶν ἐν τυγχάνῃ.

Μᾶλλον καὶ χολᾶ ὀνι. ἤδη γὰρ ἐλάβε με τὴν χολῆς κόρεα, καὶ

συνομιλῶ ἐπεδύκῃ.

πρὸς πρὸς

{ ἐμπροσθῶ } τὰ πράγ-

{ παραπρὸς } ματα σοι.

Μᾶλλον καὶ τὴν χολῆς κόρεα ἀφαιρέεις.

σὺ γνῶθι εἰς ἐκ ἐν κατὰ σοι ἐν ἐπύχον.

ἐν αὐτῷ τῇ κατὰ πρὸς σέργη.

ἡ ἀφίξις σε παῖν μοι ἡδὲ ἀδῶ.

Ἰσως ἀπελθῶν πρὸς ἀλλήλων πράττετε, ὁ μὲ ἐγὼ εἰς βα-

λοίμῳ ἐμπροσθῶ.

ἀλλὰ πρὸς σε ἐποικῶναι τὸ λόγος.

Ραδίως πισύω, καὶ γὰρ μοι δεύρο βαλῶν πρὸς ὑπερδύον-

τως ἤχρησεν τὸ εἶς.

ποτίεον ; τὸ ἀειπερὸν, ἀφ' ἧς σοχαζομαι, ἐδὴν κληῶν

πρὸς με εἰρημῶν ἐστῶ.

μᾶλλον καὶ παῖντα καί ποτε.

ἀλλὰ τί γὰρ ἐστῶ;

θυνηται εν

χω

φασ

Colloquia familiaria.

in patriam veniam do, sed etiam DEVM oro, ut
deinceps te regat & gubernet, ut sicut pulchrè
incepisti, ita peragas, nec te pravorum hominum, quo-
rum ubique magna copia est, exemplis & sodalatio
corrumpi finas, ut paulo post Ecclesiæ & Reipubli-
cæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus
verò voluptati & solatio esse possis.

*una or
verbum*

Vade in pace.

ALIVS.

Quid { Sedeo.
agis ? { Nihil ago.

*2605 vel 1605 80,
equalis, quasi ab
2605 affinitate hinc
2605 equalit 82*

Video. Sed quomodo se habent res tuæ ?

Non satis feliciter. Pessimè habent.

2605 2605

Fortassis te occupatum seriis negotiis interpello.

2605 2605

Imo maximè vacuum. Iam enim me cœperat otii tæ-
dium, & congerionem desiderabam.

2605 2605

Fortassis { interturbo } tua negotia.
 { impedio }

Imo tædium otii discutis.

Da veniam, si te parum in tempore interpellarim.

Imo in ipso tempore advenis.

Adventus tuus est mihi vehementer gratus.

Fortassis aliquid seriz rei inter vos agitur, cui ego
nolim esse impedimento.

Imo de te locuti sumus.

Facile credo, nam mihi huc venienti mairè tinniebat
auris.

Vtra ? Sinistra. Vnde conjicio nihil magnificè de me
fuisse dictum.

Imo nihil non honorificum.

Sed quid est bonæ rei ?

D 2

Ajunt

Colloquia familiaria.

φασί σε κυνηγίτιον γε γνημύρον.
 κ' ἦδη ἐν τοῖς δικτύων μετέστιν ἡ λεία, ἣν ἐδέξασθαι.

Τίς ἄρα;

Χαίρεσθαι κόρη, λυμπαίνειον γαμήσω. διὸ δέομαι
 ὑμῶν, τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μεκο-
 σμήτω.

Τίς δὲ ἐστὶ νύμφη;

Δωροθέα, ἡ τῇ ὑμετέρᾳ ἐκκλησιασῶν θυγατήρ.

Ταύτης σοι εἰκότως συγχαιρομένη. ἐμὸν γὰρ κἀγὼ ἔβην,
 ἀλλὰ καὶ δὴ τετραμμένη, καὶ πρὸς τοὺς οἰκεῖνται ἀεὶ
 πεπαυμένη.

Οἰκετικὸς διαλογισμός.

ὦ παιδάριον, ὅστις ἐκπεράδεις;

ἔγω οἶμαι διαρρήξαι τὴν δύρα. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα
 εἶναι.

ὦ οἴλε, τί κομίζεσθαι Πέτρε;

ἔμην.

Σὺ δέ πᾶσι περ ἄγμαις ἐπολεῖς ἀξίον δούλο ἐκόμισας, καὶ
 τι πολλὰ ἀνέλασεν εἰς με ὁ πατήρ μου.

Πσεύδω αὐτὸν πλεῖον εἰς σε διαπαύησαι, ἢ καὶ τὴν ἀξι-
 αν.

Ἄλλ' ἐχὼ Ἰωάννης οἶκοι ἐστὶ;

ἐκ ἀκριβὸς οἶδα, ἀλλὰ ἐμὲ βλέψοντες.

ἢ μάλλον ἴδι σου οἶκοι ἐστὶ;

ἔρωτίσω, εἰ ἔδελες ἦδη οἶκοι εἶναι.

ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; ἐκ εἶμι.

Ἀναίχοντες, ἐχὼ ἀκέρως λαμβάνοντες;

Μάλλιν καὶ σὺ ἀναιχνοτάτερος. καὶ γὰρ τῇ σῇ θείᾳ

πατρὶ ἐπίστανται, οἶκοι ἐκ εἶναι, καὶ συ ἐπιστάτης ἐμὸς;
 αὐτῶν.

Δίκαιον λέγεις ἴσον γὰρ ἴσως ἐπιστάντες.

ἀλλὰ σὺ μοι δεκάς κοχλίας βιον ζῆν.

Δια τί;

Colloquia familiaria

Adiunt te venatorem factum esse.

Imo jam intra casses meos est præda, quam venabar.

Quænam?

Lepida puella, quam perindie ducturus sum Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis

Quænam est sponsa?

Dorothea, Concionatoris nostri filia.

De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est sed etiam benè educata, & ad domum manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?

Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.

O amice, Quid adfers mi Petre?

Me ipsum.

Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.

Atqui magno constiti patri meo.

Credo eum sumptus maiores in te fecisse, quàm pro dignitate.

Sed estne Iohannes domi?

Non certo scio. Sed abi visum.

Vel abi tu potius in domum sit.
terrogatum, an vellet iam domi esse.

Heus Petre, num es domi? Non sum.

Impudens, non ego audio te loquentem;

Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.

Æquum dicis. Nam par pari refers.

Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.

Quid ita?

Colloquia familiaria.

ὅπ δια παντός τῷ χρόνῳ οἴκοι καθεῖς, καὶ μετὰ μὲς ἑρ.
 πῶς
 ἐστὶ μὲν, ὃ πρὸς τῷ οἴκῳ, ἔξω τῆς οἰκίας ἐστὶν μοι ὅτι
 πρὸς γὰρ, καὶ εἰ παρ' ἐστὶ, ὅμως αὐτὴ αὐτῶς μετὰ
 ρας πρὸς τὰ δημοσίᾳ ἀν' ἀπείρου.
 ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ὁ δὲ οὐδ' ὁ ἐρανὲς ἐστὶ, καὶ ὡς καθεῖς
 ἐπὶ τοῦ πρὸς τῷ
 Εἰ πρὸς πατρίσιν ἀρέσκει, ἐπὶ αὐτὸν αἰνομαί.
 Ἀδελφεῖς πῶς ὡς καθεῖς τοῖς βιβλίοις.
 Ἀμέτρωστος ἢ ἐκ τῆς σπουδῆς.
 Ἐδέλωστος ἢ ἐκ τῆς μαλόν, ἢ τῷ ἔρωτι.
 ἐχίμας ὃ πρὸς τῷ σοι ἢ δὲ ἐχίμας;
 ἐχίμας καὶ ὡς βολὴν αὐτῷ ἢ δὲ.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Εὐχομαί σοι πολλὰ εὐτυχίαν.
 Καὶ ἐγὼ σοι διπλὴν εὐχομαι πᾶν ὃ, π' εὐχῆί μοι.
 Τί πρὸς εἶς; σωομιλέω.
 Τί; σωομιλεῖς μόνῳ;
 Ναί, ἢ δὲ σωομιλῶ σωομιλῶν τυγχάνω.
 Τίνι;
 τῷ { ἀγίῳ Παύλῳ.
 Κικέρωνι.
 τῷ μὲν πολλὰ καὶ πρὸς εἶς.
 ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἢ δὲ.
 Σὺ μὲν ἀδελφεῖς πῶς } ἐν τοῖς γράμμασι.
 Σὺ μὲν νύκτας καὶ ἡμέρας } σὺ δὲ τρεῖς.
 ἐκ ἐστὶν ἐδὲς τῷ γράμματων κορῶς.
 ἀλλὰ μὲν, ἀλλὰ μὲν ἐπὶ πᾶσιν ἀείρου.
 ἐδὲν ἢ δὲ ἀδελφεῖς ὄν.
 καὶ τὸ εἰδὼς σοι ποιεῖς.
 καὶ ταγῶς μὲν, ὡς εἰδὼς.

αὐτῷ

Colloquia familiaria

Quia perpetuo domi sedes, nec usquam prore-
pis.

Est quod agam domi, foris nihil mihi est negotii : &
si quid esset, tamen hæc aura me dies aliquot à
publico cohibuisset.

Sed nunc serenum est cœlum, & invitat ad deambu-
landum.

Si prodeambulare labet, non recuso.

Nimum assides libris.

Immodico studio te maceras.

Malo studio marcescere, quàm amore.

Eequid voluptati fuit hæc deambulatio ?

Ego quidem vehementer ea delectatus sum.

ALIVS DIALOGVS.

Opto tibi multam felicitatem.

Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi

Quid agis? Confabulor.

Quid? Confabulare solus?

Certè cum lepidissimo congerrone confabulor.

Quo?

Cum { Divo Paulo.
Cicerone.

Istud quidem sæpè facis.

Sed varietas grata est.

Tu perpetuo } literis
Tu noctes & dies } incumbis.

Nulla est literarum satietas.

Verum est; sed modus in omnibus optimus.

Nihil suave, quod perpetuum.

Tu more facis:

Rides me, ut soles.

Colloquia familiaria.

αὐταὶ αἰβιλοὶ χονιορτῶ κηκ
 λυμμέναι μὲν τυρεῖσι τ' ἐμὲν
 ἐν γράμμασι δια-
 τείβω·
 φεῖ τα γράμματα
 παροῦν.
 μὲν παροῦν
 παροῦν
 λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣ- ταθεῖν καὶ ὑποισχυεῖσθαι

Δέομαι σε, τὸ τοῦ παραγματοῦ μέλειν.
 αξιῶ σε ὡς δυνάμει μάλιστα τέττα τὸ παραγματοῦ
 φερντῆσθαι.
 εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τὸ τοῦ ἐπιτελέσεις πῶς καὶ ἐπιμύῳς.
 ἐγὼ σοι τὸ τοῦ ἔξερτάσσομαι, καὶ μὲν ὡς ὅτι τάχιστα.
 Τὸ ἐκβαλὼν ἐδυνάμει κατεργάζεσθαι, τὸ τοῦ ὑποισχυεῖσθαι, ἐ-
 μοὶ ἐδὲ πῶς ἐδὲ παροῦν ὑπολείπειν.
 Τὸ λόγῳ ἐδὲν ὑποισχυεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἔργῳ διαπραξ-
 ομαι παρ' ὅ, πῶς φίλε γησὶς, καὶ πῶς θυμῷ ἐν-
 νόος.

διὰ τί καὶ ἐπισκέπῃ;
 διὰ τί καὶ αἰπῶν ποσὶν χρόνον ἡμᾶς ἐκ ἐπισκέπῃ.
 Τί ζυνέβη, ὅτι πολὺν ἥδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς ἐκ ἡλ-
 λες;
 Τί διεκώλυσέ σε συχρὸν ἥδη χρόνον περιμέναι πρὸς
 ἡμᾶς.

ἐκ ἔξω.

ἐκ ἔξω διαἀρχίας.
 ἐκ ὑπὲρ ἐμοὶ χαλῇ.
 Εὐέλπησα μὲν, ἀλλὰ ἐκ ἐδόθη μοι ἔξωσία.
 αἱ ἀρχαίαι, αἷς ἐμπεπλεγμέναι ὅτι ἐκ εἰσας ἀπαρτῆ.
 δαίσε.
 Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογία σου, ἀλλὰ ταύτην τῇ ὁμολογίᾳ,
 ἵνα μὴ πλεονάκεις αὐτῇ χρήσῃ.

Colloquia familiaria.

Ipſi libri pulvere obdu- } meam in ſtudiis diligen-
ti teſtantur } tiam.
de mea in ſtudiis diligen-
tia.

Serio } loquor.
Ex animo }

MANDANDI AC POLLI- cendi formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.

Etiã atque etiã rogo, ut hoc negotium tibi curæ
ſit.

Si me amas, hoc efficias fideliter & diligentèr.

Ego tibi hoc effectum reddam, et quidem propediem.

Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi
nec fidem, nec ſtudium defuturum.

Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quic-
quid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tamdiu nos non inviſis?

Quid accidit, quod tam longo tempore ad nos non
acceſſeris?

Quid obſtitit, quo minus iam diu ad nos vene-
ris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.

Non fuit mihi otium.

Volui equidem, ſi d non data eſt mihi facultas.

Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut
te ſalutarem.

Accipio tuam excuſationem, ſed hac lego, ne ſæpius
utaris.

Excu-

Colloquia familiaria.

ἡ ἀπολογία σὺ δικαιότερα ὅτι ἢ βελοῖμίην αὐτῷ, καὶ γὰρ
ἡ νόσος αἰπὴ ἀέθνετο.

Ὑπὸ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τίτλῳ ἀπολογίαν σε,
ἐκ τῷ ὡδραλγαιμυθρόν πυκταῖς ὁμιλίαις ἀναπληρώ-
σης.

Τὸ συμβέβηκος.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.
πλείον ὅτι γυμνασίου ἢ ἀνὰ τὸ λυμενὸν διέχευε.
πάν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε καὶ τίτλῳ ἐν χύλῳ.

Χάεις.

Χάειν σοι καὶ ἔχω καὶ ἔξω, ἀέχῃ αὐτῷ ζῶ, μεγί-
στῳ.

Ὑπὸ ταύτης τῆς ἐνέργειας σὺ ἴσως ἔχειν χάειν μόλις
διωάμαι, ἀποδύναι ἐδαμῶς.

Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμα σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάειν
ἔχω.

Πασῶν τῶν ἐνέργειων, αἱ μὲν πολλὰς σὺ ἐνεργήσας
με, αὐτὴ ἡ δὲ τὴν τυγχάνει ἔσται.

Ἀπεκρίσις.

Μεῖζων ὅτι ἢ φιλία ἢ ὡς, ἢ ἵνα σὺ ἐμοί, ἢ ἐγὼ σοι
Ὑπὸ πινῶν ἐνεργειῶν, ὁφείλω χάειν ἔχειν.

ἑαυτὸν ἐνεργατεῖ ὁ φίλον ἐνεργατεῖ.

Ὅτι φίλον ὡποιῶν, ἐκ ἐνεργατεῖς, ἀλλὰ δαμῶ-
ζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τίτλῳ εἰς σε ὑπάρχουσαν
ἐνεργεσίαν με, χρῶμαι πλεονάκεις.

ἌΛΛΟΣ.

Ἀετιήσεις } ἀντιμετροῦν οἱ κοῖ;
δειπνήσεις }

δ' εἰ

Colloquia familiaria.

Excusatio tua iustior est, quàm vellem, siquidem mor-
bus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod negle-
ctum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione melius.

Plus impetravi, quam ausus fuisset optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam
maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum
referre nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo
gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contu-
listi, hoc est longè gratissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi,
vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias
agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed
foenerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare
sapius.

ALIVS.

Prandebis } hodie
Cœnabis } domi?

Oportet

Colloquia familiaria.

δὲ με { πένδερά } { κυαρῖς αἶν }
 { γαμβροῦ } { κυδαίπνεϊν. }
 { κηδεῖν }
 { πατρὶ

εἰς τὴν αἰετὶ { αἰετὶ } χαλῶ.
 οὐκ ἐν σε ἐπὶ { δειπνον }

δύομαι σκαυεῖον { αἰετῶν. }
 μετ' ἐμοῦ { δειπνεῖν. }

Δέδια μὲν ἐδύαμαι.

ὡς ἐδύαμαι, δέδοικα.

ἐλάσσομαι, εἰ δέστα.

ἀλλὰ δέδια, μὲν οὐκ οἶός τ' εἰμὶ.

διὰ τί; πίνῃ ἐνεκα;

διὰ τὴν αἰτίαν;

ἡ καλὴ σε ἐλθεῖν;

Τότε μὲν ἐμοὶ οἶκοι κλυετέον ὅτι.

αἰετον μοι δέστα εἶν ἐκ δέστα.

αὐτὸς μὲν { κυαρῖς αἶν } πνῆς

τότε { κυδαίπνεϊν } ἀναμύω.

ἐδύαμαι ὑποσχρεῖσθαι.

ἐχ οἶός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.

ἐλάσσομαι, ὅταν ἐκ τέρῳ ἡμῶν δόξη μάλιστα εἶν αἰ-
 ρισον.

Ἀλλὰ ἐγὼ σε κατέχω, ἀλλοσεῖς ἴσως πορδύομαι.

μᾶλλον καὶ ἐγὼ σε, οἶμαι.

ἀλλὰ πλεον διαμακροτέρων ὁμιλήσομαι.

αἰετον πλείω φλυαρήσομαι.

ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.

ἐν τῷ μεταξὺ φρόντισε, ὅπως ὑμᾶς αἴνης.

ΠΑΡΑ-

Joannis Fleming scriptit nomen / G. G. G.
 Anno MDCCLXXII

Colloquia familiaria.

Oportet me apud {
 { locerum
 { socrum
 { generum
 { affinem
 { consulem } prandere
 cœnare.

In crastinum & prandium }
 igitur te ad cœnam } voco.

Oro te ut cras { prandeas.
 { cœnes.

Timeo ne non possim.

Vt possim metuo.

Veniam si quidem licebit.

Sed metuo, ne non queam.

Quare? Cur?

Propter quam causam?

Quid obstat, quo minus possis venire?

Tunc quidem mihi domi manendum est.

Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc { compransores } aliquot
 { concœnatores } expecto.

non possum polliceri.

Nequeo promittere.

Veni in, ubi utrique nostrum videbitur esse commo-
 diffimum.

Sed ego te detineo, alio fortassis iturum.

Imo ego te, oportet.

Sed cras latius confabulabimur.

Crastino die plura nugabimur.

Interim cura, ut valeas.

FORMULA

Colloquia familiaria.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ

συγχαίρειν τῆς ἐπαφῆς ἐνεκα.

Μαῖθαι Θ καὶ Λευκός.

Μ. συγχαί- ρεις πατεῖδα ἀνδρὶ ἴαντι.
ρωσοι ἡ τῆς ἐπαφῆς εἰς πατεῖδα.

Λ. καὶ ἐγὼ σοι ζῶντι, ὦ Μαῖθαι.

Μ. ἀνδρὶ ἴαντι ἡμῶν πότερ Θ καὶ μακρότερ Θ ἢ ἐπὶ γ-
χανες ὄν.

ἀπώγων, } πωγωνίας.
ἀπῆλθες { ἀπῆλθες } μακροπώγων
ἀχρὺς Θ { ἀχρὺς Θ } ευχόμεν.

Λ. βουλομένῳ ἀν' ἑαυτὸν ἐπαινεῖν σφοδρώτερος καὶ ἑλο-
μώτερ Θ.

Μ. συγχαίρομαι καὶ σοι καὶ ἡμῶν αὐτοῖς, ὅτι ζωὸς καὶ
εὐφροσύνη ἡμῶν ἀπὸ δόξης.

Λ. ἐγὼ ἐδωμάξ' ἡδύμαι, ὅτι σὺ Θ ὄν ὑμῶν σάους
εὐρον.

ὅτι σὺ ἡμῶν ὄντα εὐρον, χαίρω ὑμῶν ὄντας.

Μ. τί τὸ μαίνεσαι ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, τί ἡσυχίᾳ; τί αἰεὶ ἐν
τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. ποίη ἡ τύχη, τοιαύτη βεῖ, καὶ ἡ σὺ σωματ' Θ ἡσυχίᾳ;

Μ. ἀρετὰ κακῶς περατῆς;

ἀρετὰ σοι ἀνδρὶς περὶ σωφροσύνης;

Λ. καὶ ἐπεὶ εἶδενα χρόνον ἡ τυχερὴ φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμὲ,
ὅμως εἰδέποτε μοι μάλλον, ἢ νῦν ἡνέστη-
το.

Μ. ζῶντι γένοιτο.

λυπεῖμαι διὰ τὴν συμφορὰν σε.

ἀλλὰ π' ἔστω τὸ κακὸν ὅτι;

Λ. παύται.

Colloquia familiaria.

FORMVLA GRATVLANDI
de reditu.

Matthæus & Lucas.

M. Gratu- } in patriam reverso.
lor tibi } de reditu in patriam.

L. Et ego tibi superstiti, Matthæe.

M. Rediisti nobis obesor & procerior solito.

Abiisti	{	fine barba : imberbis,	{	rediisti	{	barbatus.
						prolixam barbam
						habens.
						pulchra barba præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi et nobis, quod vivus et valens nobis restitutus sis.

L. Ego vicissim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim.

Quod te saluum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid sibi vult ille pallor ? quid macies ? quid in fronte rugæ ?

L. Qualis fortuna, talis est & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur ?

Nunquid tibi aliquid acerbi accidit ?

L. Etsi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quam nunc adversata est.

M. Doleo vicem tuam.

Dolet mihi calamitas tua.

Sed quid istud mali est ?

L. Univerſæ

Colloquia familiaria.

A. παντα τα χρήματα ἐναυαγήσας.

M. ὦ φίλτατε;

A. ἐν τῇ θαλάττῃ Βόητικῇ, ἐν Κιμείας εἰς Γερμανίαν
πλεύσας.

M. ἐκείνῳ δὴλον εἶν. ὅτι ἀδελφεῖς πῶς πορεύεσθαι;

A. ἐδέποτε ἀπεδιδόκετον.

M. ὁ μολογεῖς τοιγαρὲν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, ὅτι
εἰδὼς πορεύεσθαι, μαδέτοι πλεῖν;

A. ὁ μολογῶ, καὶ τὸ πᾶν ἐργον πεῖραν ἔλαβον.

M. καὶ ὡς ἔχει, ὅτι αὐτὸς; ἡμῖν. ζῶς ἔχει καὶ λυμῆστας.
βέλπιδόν ὅτι τα χρήματα, ἢ τὸ ζῶν ναυαγήσας.
ὅρα εἶναι τὴν πᾶν πᾶν δέαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσφάδεσσον
πλεῖστον εἶναι, καὶ μηδὲ ἀφαιρηθῆναι διὰ μὲν, μη.
δὲ βαρύνοντα καὶ βαρύνοντα.

M. καὶ ὡς οὐ μὲν φιλοσοφεῖς. ὅτι ἐν τῇ μετὰ τὸν ἐργον
λυμῆστας.

A. ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

ἀπὸ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν εἶναι.

Colloquia familiaria.

L. Univerſæ pecuniæ naufragium feci.

M. Vbinam chariſſime ?

L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.

M. Non dubium igitur eſt, quin diligenter oraveris?

L. Nunquam diligentius.

M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur ; Qui nescit orare, diſcat navigare ?

L. Fateor, nam re ipſa expertus ſum.

M. Benè habet, quòd ipſe nobis vivus enataſti.

Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere.

Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.

L. Pulchrè tu quidem Philoſopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.

Saluta	{	Conſulem	{	meo nomine, vel meis verbis.
		Paſtorem		
		Socrum		
		Affinem		

Quò vadis Nicholæ ?

Reſtā in patriam.

Reſiſte paulisper, eſt quod tibi mandem.

Sed pediti non convenit ſarcina.

Non imponam tibi magnum onus.

Quid autem rei eſt ?

Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.

Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, facile perferam.

Ego autem, ne gratis iſtud facias, precor, ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

E

Quoq̃

Colloquia familiaria.

δ, π σ' ευχ, γ' υ' ο' ι' το.

Χειρον γδ έχων σωοδίτλω, χ'τ' παύτων κινδωών' ε.
αρκέρτος τε τειχισμένός είμι, οίδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγείας.

Γεώργ. Θ.

Λεκάς.

Γ. Οὐχὶ ὑγαίνεις; Λ. εἰσὶρά τὸ περισσῶπον. Γ. διὰ
π' ἡμῶλλον τ' ἔσθ' καλὰ εἰς; ἀεθ' γε νομίζεις με εἶ
ἰατρὸν; ἐκ ἔρωτῶ εἰ ὑγαίνεις, καὶ γδ τὸ περισσῶπον αὐτὸ
μῦρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σε αὐτῷ
ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμα εἰ δ' ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς
διάκει. Γ. εἰ μὲν ὑγαίνει, ὅτ' ἔσθ' τὸ μῦρ' τοσῶν. Λ.
ἔπος ἔχει τὰ ἐμὰ. τὸ μὲν σῶμα ὑγαίνει, ἡ καὶ πῆρ
αἰδεύει. Γ. βελῶς τῷ πῶ νόσον ἰάσεται ἡ μητ' ῖρ. πῶς
ἐμ' ἔχεις ἔως ἀρπ; Λ. ποικίλως, ὡς τὰ τῶν θνητῶν ὄντι.
Γ. ἐγὼ αἰεὶ εἶχες καλῶς; Λ. κάλλιστα, ὁδ' ἔα τῷ Θεῷ, ἐ-
γὼ Θεῷ διδόντ' ἑα. διὰ πῶ τὸς αἰεὶ τῷ χρόνῳ ἐρρώμην
ἔτυχον ὦν. μέχρι τῶν ὧν συμβαίνει μοι ὑγαίνειν. Γ. δό-
τω Θεὸς τῷ το εἶναι συνεχές καὶ ἰδιον, ἡ δὲ μὲν τῷ πῶ
θανομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. χάριν ἔχω τῷ
Θεῷ. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δυνάμαι μάλιστα. ἀλλ' εἰδὲν
εἰ τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι σωέειν ἀβέλητον; Λ. εἰδὲν,
πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας ἐκ ἐξέως ἀπολῶεν.

Ἀρρώστως ἔχειν.

Γ. μὴ ἐρρώμην εἶ; Λ. βελοίμην αὖν. ἐκ ἐρρώ-
μην εἶμι καὶ πάντα, ὅπως ἔν' ἔχω τὸ σῶμα. ἐκ δ' δι-
άκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἶωθα. διακίμαι καὶ τὸ δοκῶν
τῷ Θεῷ. ἔτι πῶς ἡ βελοίμην. αὖν. ἔτι διακίμαι τὸ
σῶμα, ὡς εἶωθασιν, οἷς περὶ τοῦ ἰατρὸς περὶ γμα ὄντι.
Γ. μὴ

Colloquia familiaria.

Quod precaris, faxit Deus.

Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius.

Lucas.

G. Valesne? L. Contemplare vultum. G. Quin magis lorium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nā facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? L. Corpus quidem belle habet, sed animo male est. G. At non valer, qui ista parte laborat. L. Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. G. Facile isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? L. Varie, uti sunt res mortalium. G. Fuistine semper prospera valetudine? E. Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuo bellissime valui. Haftenus bona valetudine fui. G. Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quātas possum maximas. Sed nihil interm tibi molestiæ fuit? L. Nihil, nisi quod vestra consuetudine frui non licuit.

Male valere.

G. Rectene vales? L. Vellem quidem. Non valeo per omnia. Vtunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quam vellem valeo. Vt solent, quibus cum medicis res est.

E 2

G. Avertat

Colloquia familiaria.

Γ. μὴ γένοιτο, ἀνδρες τι λέγεις. ὡς περὶ σὲ διαρτῆιν. καὶ σὲ ἀνδρωδῶς διακείσθαι. μεγαλοφύχως σὲ καὶ τῆς νόσου εἶχεν εἶναι. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυσυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθῆ· πνί νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσῳ κατέλαβέ σε; ποῖω νοσήματι πελὶέπετες; ποῖαν νόσον ἀδενεῖς; Α. ἐκ οἷδα, καὶ διὰ τῆτο νοσῶ ἐπιφθήμερον. Γ. ἀλῆθειν εἰς. ὁρῶν λέγεις. ὡς τὸν μὲ γὰρ ὡς τὸ ὑμείων ὅτι, τὸ τὸ νόσον γινῶμαι ἐδενὶ σωθεῖσθαι ἰατρῶ; Α. πολλοῖς μὲν. Γ. τί ἀποκείνον; Α. ὁ μὲ ἀρρῆται; ὅς ἂν λέγῃ, ὁ ἂν βελδέας δειν οἶεται. ἐν ἧ τὰ με παλαιῶν ἐν ὁμοιοῦσι. Γ. πόσος χρόνος ὅτιν, ὅς ἐ πο- νηρῶς εἶχης; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Α. ὁκτὼ ἡμέρας. μικρὸν δὲν, ὅλῳ ἢ μὲν μὲν ὅτι. τρεῖς, τέσσαρες, ἢ πέντε μῆνας ὅλῳ ἀρρῶσθαι. δέκατον μῆνα τῆτον γάμνω, ὅλον ἢ μὲν ἐτὶ ἀρρῶσθαι. Γ. πειρατέον οἶμαι ἐγὼ, τίω νόσον ἢ γινέας οἰκείαν. μὴ ὑδρωφῶς; Α. ἀρρῶν. Γ. μὴ δυσεντερία; Α. ἐκ οἶμαι. Γ. μὴ πυρετός; Α. περὶ ὅτι. Γ. ποῖος ὅτι πυρετός; πότερον σωθεῖς, ἢ ἀμφι- μείνους, ἢ περὶ ὅτι ἢ τεταρταῖος; Α. νομίζω νέον ἐν τῷ πυρετῷ εἶδος, ὡς ἐν τῷ νωτὶ πολλὰ νέαι γίνοντο νόσοι, ὡς τῶν ἀγνοῦσι. Γ. ἀλλ' αἷς μὲ τὸ παλαιῶν. Α. ὅπως ὥς περὶ Θεῶ τὰ νέα ἀμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόση ἡμέρα ἀνατρέχει τὸ ἀλ- γημα; Α. πόση ἡμέρα λέγεις; μάλλον καὶ καθ' ἑκά-στην ἡμέραν πλεονάει; ἢ εὐεπός. Γ. ὡς τὸ κακὸν βδε- λυκτὸ, πόθεν ἐπεπαύω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τῆτο τὸ κακὸν ἐν; Α. ἐμὲ. Γ. ἀλλ' ἐκ εἰσθαι τοσῶτο ἐν δεισιδαιμον, ὡς νηεῖα σεαυτὸν ἀποτρέχειν. Α. ἐκ μὲν εὐσέβεια, ἀλλὰ εὐεπία. ἐ γὰρ ἐδόθη εὐφροσύνη. ἐκ φύχης γέσθαι οἶμαι. ἐκ μήλων ὡμῶν τίω τῶ οἰσοφάγῳ ὡμότητι ἐπαρχειν ἡγῆμαι. Γ. φυλάτῃ μὴ ὅς αἰματὸς καὶ αἰματὸς περὶ τὰ χεῖματα σωθῆς τῆτο τὸ κακὸν ἐπιπαύσῃς, ἢ ἐκ πότε αἰματὸς, ἢ ἐκ μέθης, ἀλλὰ διὰ τί ἐ πρὸς καλῆς ἰατρῶν πνα; Α. δέδια

Colloquia familiaria.

G. Avertat Deus, rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractioneque animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? **L.** Nescio, & ideo laboro periculosius. **G.** Verrum dicis. Rectè dicis. Primus. n. ad sanitatem gradus est novisse morbum? Nullamne consulisti medicum? **L.** multos equidem. **G.** Quid respondent? **L.** Alius negat, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. **G.** Quantum temporis est, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? **L.** Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrum jam annum ægroto. **G.** Adnitendum censeo, ne morbus fiet familiaris. Nū est hydrops? **L.** Negat. **G.** Nū dysenteria? **L.** Non arbitror. **G.** Num febris? **L.** Credo esse. **G.** Qualisnam est febris? Continuane, an quotidiana, an tertiana, an quaterna? **L.** Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriantur antehac incogniti. **G.** At plus satis erat veterum. **L.** Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. **G.** Quoto die recurrit dolor? **L.** Quoto die narras? Imò quotidie, sæpius quàm Euripus. **G.** O malum abominandum! Vnde contraxisti morbum? Vnde suspicaris hoc esse collectum mali? **L.** Ex inedia. **G.** At non soles usque adeò esse supersticiosus, ut te jejuniomaceres. **L.** Non erat religio, sed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta est stomachi cruditas. **G.** Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accerfis medicum?

Colloquia familiaria.

Α. Δέλα μὴ θάττον τὴν νόσον αὐξάνῃ ἢ διαπραύση·
φοβῆμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκου τοξικὸν διδῶ. Γ. Δεῖ
γὰρ ἐλέσθαι πνῆ, ὡς ἀδελῶς πνεύοις αὐτῷ. Α. εἰ χρὴ
θανεῖν, βέλομαι μὲν μᾶλλον ἀπ᾽ ταύτης, ἢ τοσού-
τοις φαρμάκοις ἐκτετυχωθεῖς. Γ. φρόντισον ἕν, ὅπως
σὺ τὸς σκευτὰς ἱατρὸς πυγχαίνῃς αὐτῷ. εἰ ἀνδρὶ ἱατρῷ
ἀπιστεῖς, εὐχμαι σοὶ τὸ Θεὸν ἐν ἱατρῷ μᾶρρι εἶναι. εἴσιν
οἱ ἐνδοσιμῶροι ἐδῆτα μοναχῶν, ἀνερρώδησαν. Α. τὸ
αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν αὐτῷ, εἰ λεοντῶν ἐνδεδυμένοι
αὐτῶν ἦεν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστῶντι ἕδεν συμφέρει.
Γ. πίπτουσιν ἕν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι πνῆς ἀπὸ πλάχ-
θισαν τῶ νόσου, ποιησιμῶν οἱ πνῆς τῶν ἀγίων υποχρέσις.
Α. ἀλλὰ ἕδεν ὅτι μοὶ πρὸς τοῦ ἀγίου συμβόλαιον.
Γ. τοιγαρὶν σὺ τὴν Χρυσὴν, ὡς μὲν πνεύεις, αἰτῇ τὴν
τὴν ὑμεῖς χάριν. Α. ἀλλ' ἐκ οἷδα, εἰ χάρις ὅτι. Γ. πῶς
ἔχει χάρις ὅτι, τῆς νόσου ἀπομαχῆσαι; Α. ἐνίοτε τε-
λευτᾶν βέλπον ὅτι. ἐγὼ δὲ τῶ Χρυσῷ μηδὲν δέομαι
πάλιν ὅ, πᾶν αἰετὸν ἦ. ἐνσπεῖς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς
ὅτε μὲν γὰρ αὐτῶν τὸ Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τῶν τῶν
βίον ἀναγκάσια, αἰετῶν εἶναι δέῃ τὸ, Κύριε ἐάν θῃ-
λῃς. Πνῆμα πνῆ δὲ αἰώνια ἀγαθὰ, αὐτῷ ἑμολο-
γίας τῷ Θεῷ εὐχαρίστησεν ὅτι: ἀλλὰ ἔρρωστο, ὡς φίλος
ἄνθρωπος. Α. ἔρρωστο εἰς τὴν αὐτίαν καὶ φίλτατε Γεώργιε.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐχρῆτο σοὶ αὐτὴ ἡ ὁδοποιεῖα εὐτυχῆς καὶ
χρήσιμος; Α. ἐχρῆτο μετρίως, πλὴν ὅτι ἕδεις τὸ πῶς
ἀκινδυνῶς ἐχρῆτο τὸν ληστὰς. Γ. πρὸς καὶ, ἢ ἰω-
πύς; Α. τὰ μὲν πρὸς πορείαν. τὰ καὶ ἀμάχη, τὰ
καὶ ἰσχυρὰ, τὰ δὲ νηί. Γ. πῶς ἔχει τὰ τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ
Βελγικῇ; Α. σασιαστικῶς. πολλὰ μὲν ἐκείνῃ πο-
λεμῶν ἀπὸ λαοῦ εἰσι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐκπομπῶν.
ἕδεν γὰρ ἡμῶν καὶ τῶν Ἀρεῖ. τὰ δὲ πῶς ἔχει;
Α. εὖ, χαλῶς, καλῶς. Γ. ἔχει χαλῶς πρὸς τῶν;
Α. καλῶς.

Colloquia familiaria.

L. Timeo ne citius morbum augeat, quam curet. Metuo ne pro remedio venenum aet. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quam tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. *L.* Idem forasse evenisset, si leonis pelle testi fuissent. Verum ista diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciscor. *G.* proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium sit, nescio. *G.* An non beneficium est, liberari morbo? *L.* Nonnunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. *G.* Piè tu quidem philosopharis. Cum enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale mi Luca. *L.* Vale in crastinum & tu, carissime Georgi.

AL I V S D I A L O G V S.

G. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic satis, nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tux res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Colloquia familiaria.

Α. χάλισα, εὐτυχέστατα. Γ. ἔχ' εὐτυχεῖς; Α. μάλλον καὶ δυστυχῶ, τὰ μὲν ἐμὰ χεῖρον ἔχειν ἢ δυνάται. Γ. ἐκ ἐσθλότητας, ὅπως ἐθνήσκει; ἔχ' σωέειν ἢ λεία, ἢ ἐπεσθλότητας; Α. ἐσθλόν' ἔμω, ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος θρησκείας. Γ. ἔδεμά ἐλπίς λοιπὴ ἔστι; Α. ἐλπίς μὲν πολλή, πρᾶγμα δ' ἔδεν. Γ. ὁ ὕπατος ἔδεμ' ἐλπίδα δεικνύει; Α. ἔλας ἀμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τέτοις ἔδεν. Γ. ἔδεν ἐπ' ἐπιμύειν. Α. ὡς ἔχ' ἐπὶ μὲν θαψιλῶς, ἀλλ' ἐκ ἐπιμύειν ὁδοὺν ἔδενα. ὡς ἔχ' ἐπὶ μὲν πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ καὶ ἔδεν ποιεῖ. Γ. χρὴ ἐν τῷ ψυχῷ τῇ ἐλπίδι τρέφειν. Α. ἀλλὰ ταύτῃ ἢ παίνεται ἢ καλῶ. Γ. διὰ τὸτο δ' πρὸς τὸ ὁδοιπορεῖν ἐτόλχανες ὦν ἐπιτηδεύοντες, ἔδεν φορπὸν ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Α. ἐμολογῶ, καὶ ἀσφαλέςτερος. ἔδενα δ' ὅπλα μᾶλλον ἐλάττερα πρὸ ληστῶν ὄν. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βελούμην καὶ τὸ φορπὸν καὶ τὴν κίνδυνον. Γ. ἔδεν σε ἀφάρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Α. μὴδ' ἐμῶ; π' ἀφάρηταις ἀνδρώπαις γυμνῶ; οἱ δ' ἄλλοι μᾶλλον ἐφεβύντό με, ὅξην ἐμοὶ γυμνῶ ὁδοιπορεῖν διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ἄδειν καὶ πεινᾶν. Γ. ποῖ δ' ἔδεν βιάζεσαι; Α. ἐνδὺ τῆς οἰκίας, ἀσπασμόντος τῷ γυναικί, καὶ τὸν γυνεῖς; πολλὴ ἡδὴ χρένον ἐχ' ὁρώμενος. Γ. ἄχμαί, σε πάντα ἔχει ἄρειν ἡδέα. Α. αἶδε τὸτο βέλαιτο Θεός. ἔδεν χαλκὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μετὰξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Γ. ἔδεν, πάλιν ὅπ' ἀρήσεις τὸν οἶκον ἐπίδοτον εἰληφότα. καὶ γὰρ ἡ ἀλέκτορις σε ἔτεκε σοὶ ὦν κελόν. Α. καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τῆς ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταύτῃ τῷ χαλκῷ διαθήκῃ ἐν Λατινικῇ νεφρὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. καλὸν, ματὴν Θεόν, εὐαγγέλιον. ἔστ' μοι τὸτο τὸ δῶρον ὡς ὅπ' ἡδιστον. σκέψομαι δ' ὅπ' ἔδεν σοι πότε χάριν ἀξίαν ἀποδύναμι δυνάτω. Α. ὁξαρκύντως αἰτα πωδεκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

"ΑΛΛΟΣ.

Colloquia familiaria.

L. Optimè, felicissimè. G. Nonne prospero fortunæ statu uteris ? L. Imò maximè adverso. Res in peiori statu esse non potest. G. Non cepisti, quod captabas ? Non contigit præda, quam venabaris ? Venabar equidem, sed iratâ Dianâ. G. Nihil reliquum est spei ? L. Spei permultum, sed rei nihil. G. Consul nihil ostendit spei ? L. Tota plaustra, totas naves, sed præterea nihil. G. Nihil adhuc misit ? L. Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidem multa verbis, sed re præstat nihil. G. Ergo spe alienus est animus. L. Sed hac non saginatur venter. G. Ideo autem ætas ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. L. Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversus latrones. Sed ego malim & onus & periculum. G. Nihilne tibi ademptum est in via ? L. Mihinè ? Quæso quid eripias nudo ? Aliis citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & esurire. *Gorgius.* Quò autem nunc abis ? L. Rectâ domum, salutaturus uxorem & parentes jam diu non visos. G. Precor ut illic offendas omnia læta. L. Utinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi nostræ ? Nihil nisi quod reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. L. Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recens eleganter excusum. G. Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimum. Despiciam unde possim hoc donum pensare. L. Abundè te pensasse puta, si boni consulueris.

ALIVS.

Colloquia familiaria.

Α Λ Λ Ο Σ.

Γ. Θόχ' κρινά' πνα ἐκ τῆς πατρίδος κομίζεις;
 ἐδὲν κρινὸν παρὰ τοῦ ἡμετέρων φέρεις; πνα κρινὰ
 ἀγγέλλεις; Λ. κρινὰ μὲ πολλὰ, ἀληθὲς ὅ ἐδὲν το-
 σάυτα μὲ ψάδι φέρω, ὅσα μόλις ἑμὶα ναὺς ἄρει.
 Γ. ἀποφορπίζεις ὥς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικύτου
 τοῦ μέγιστος φορτίου ἀπολῇ. Λ. ἐδὲν ἔχω, πλὴν ὅτι
 ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἀμάξαις, καὶ ναυσὶ θρυλλεῖται.
 Γ. τί, ἐχ' ἡ πατρίς ἡμῶν σὺ λοιμὸν ἐλάττειρα ὅτι;
 Λ. ἐχ' ὅλως, ἀλλὰ σιωπῆς ἐκ ἔστιν, ἐνίοτε γὰρ
 αἰήσι: πάλιν ὅ παρξυνέει. Γ. ἐχ' αἰὲς ἦν κακῶν,
 ὅτε πύλεμ' ὦν τυγχάνει; Λ. ὡς μὲ, εἰ μὴ ἄλλως
 αὐτὸ ἐδίδει πρὸ Θεοῦ. Γ. ἀνάγκη αὐτῶν σιποδείαν
 εἶναι. Λ. πάντων ἐκεῖ ἐνδεία ὅτι; πλὴν τοῦ χαλίου-
 τῶν τραπῶν. Γ. ὅτε οἱ τραπῶται κινεῖσιν,
 ἐκεῖ ἐδὲ τοῦ ἀγῶν ἱερῶν, ἐδὲ τοῦ μισθῶν φείδεται.
 Λ. ὁρθῶς ἐν καὶ σοφῶς ὁ λέγων ξενόφων φησὶν. εἰρήνη
 δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πύλεμ' ὅ
 μέγα κακόν, ἀλλὰ ἐκ κατὰξω σε πλείονα χρόνον. ἐν
 ἐτέροις καιροῖς διὰ πλείοναν ποιησόμεθα τὸ σωστόν,
 ὅποτε ἐκαστέρω ἔσται ὁπτήθειον. νῦν ἄλλοσέ με καλεῖ
 πραγματὰ πνα.

Α Λ Λ Ο Σ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πωθάνομαι σε νεωστὶ τὴν πατρίδα ἐπισκέ-
 ψασθαι. Λ. ἐπεμεινέμεν. πολὺ γὰρ χρόνον τοῦ
 γοεῖν ἐχ' ἐωράκειν. ἐκ ἐδὲ τῶν πλείονα χρόνον
 φέρειν τὸν τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων πόσον. Γ. ἐν-
 στέως ἐποίησας, φιλόανδρος τυγχάνεις ὦν, ταῦτα
 ἐσθυμένον, ἀπαυτες γὰρ σφόδρα ἐργον μὲν τὸ χα-
 ρον, τὴν ἡμᾶς δρέψασαι καὶ φύσασαι. ἀλλ' ἄγε, πῶς
 ἐκεῖ

Colloquia familiaria.!

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers ? Nihil novi à nostris portas ? Quænam nova nuncias ? L. Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. G. Exonera igitur te quamprimum, ne succumbas tanto oneri. L. Nihil habeo præter ea quæ in tonstrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. G. Quid, estne patria nostra immunis à pestilentia ? L. Non omnino, sed perpetuo non est : aliquando remittit sese, deinde recrudescit. G. Nonne satis erat malorum, ubi bellum grassatur ? L. Erat quidem, nisi aliter visum esset Deo. G. Annonæ caritatem istic esse oportet. L. Omnium rerum illic inopia est, præterquam sceleratorum militum. G. Vbi milites dominantur, ibi nec sacris Templis, nec Musis ipsis parcent. L. Rectè igitur & sapienter Xenophon inquit : Pax videtur hominibus esse magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGVS.

Georgius. Audio te patriam nuper revisisse. Lucas. Revisi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum desiderium. Georgius. Piè fecisti, humanus es, qui ista cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæso, quoniam
in

Colloquia familiaria.

ἐκεῖ ἐώρωντας πάντα ἔχοντα. Α. πάντα καὶνὰ,
 πάντα μεταβεβλημένα. ἔδκεν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν κό-
 σμον. ἔτη δέκα μάλιστα ἀπεχθόμην. ἐκ ἄλλων ἀπει-
 τα ἐδάμασα, ἢ Επιμνίδης ὁ ἦν ἀνωδῶν ἀρχῶν,
 μῶνις τελευταῖον ἀνεγερθεῖς. Γ. πῶς; Α. πῶς
 ὅτι μῦθος; Α. λέξω δὴ· εἰ γὰρ σοὶ ὅστις ἀκύνει.
 Γ. ἔδεν ἐμοὶ ἡδὺν ἔσται. Α. ἔδραν ἐν σὺν περὶ κε-
 φφαλῇ μοι πῖναι καλῶς. Γ. ὁρθῶς ἐπέμνησας,
 κατήμνημος γὰρ ἔσται. Α. ἀποδογῆσαι. Α. μυθολογῶ-
 σιν οἱ ἰσοεῖκοι. ὡς Επιμνίδης πρὸς Κρητέως, ὅς μόν-
 νος πρὸς περὶ πατρὸς ἔξω τείχεος πορδούμνος. ἐπειδὴ
 διὰ τὸν ὑπερὸν συστῆσθαι ἀπὸ λαῶν ἐμὲ ἀνέβη, καὶ
 τεσσάρων ἐπὶ ἐμὲ ἐπὶ ἐμὲ διέτελεσε. Γ. ἀλλ'
 εὐτυχῶς ἔδραξεν ὁ Επιμνίδης, ὁ τὰ τελευταῖα
 ἐαυτὸν ἀνδραῶν. πολλοὶ μὲν ἦν ἐλλογίμων ἔποτε
 ἀναγείρονται ἐν. ἦν ἐν ἐμὲ ἐμὲ. ἀλλὰ περὶ
 τῆς αἰτίας ἀνδρὸς πρὸς, ἐμὲ ἐν τῷ ἀποδο-
 γῆν. Α. Επιμνίδης ἐν ἀνεγερθεῖς, ἐκ τῶ ἀπὸ λαῶν
 πορδούμνος, ὡς ἐπὶ πατρὶ, ὅρα πάντα μεταβεβλημένα,
 τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τὰς ποταμούς, τὰ δένδρα, τὰ
 ἀγρῶν, ὡς ὅτι σὺν τῷ εἶναι, πάντα καὶνὰ. βαδί-
 ζων ἐν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διατείνων αὐτῷ
 χρόνον πνέ, ἐδὲ ἐγὼ ἐδὲ, ἐδὲ ὑπὸ πνός ἐγὼ
 δὴ. ἄλλο γὰρ ἦν ἀνδρῶν περὶ λαῶν, ἐδὲ τὸ αὐτὸ
 περὶ λαῶν, ἢ λέξις μετεβλήθη, οἱ τρέποντες διάφοροι.
 ἐδὲ θαυμάζω τὸ τῷ Επιμνίδῃ μὲν ποσά τα ἐπὶ
 συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρὸν εἶναι, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ σω-
 ἐδὲ τῷ ὀλίγῳ ἔτη τῷ πατρὶδος ἀποχθονίῳ. Γ. πῶς
 γονεῖς σὺ, ἐχὶ βίῃσι. Α. βίῃσι μὲν ἀμφοτέρω, καὶ διά-
 κεινται ὅπως οὖν, γῆρα, καὶ νόσῳ, καὶ συμφορῇς ἦν
 πολέμων ἐκνευρωμένοι. Γ. αὐτὸν ὅτι τῶ ἀνδρῶν πνέ
 βίῃς κωμῶδία. τὰ δὲ τῶν ταῦτα, ἐδὲ ἐν ταῦτα
 μένει.

Colloquia familiaria.

In loco illic offendisti omnia ? L. Univerſa nova : Mutata omnia Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abſueram, non ſecus omnia mirabar, quàm Epimenides ſomniatorum princeps, vix tandem expergefactus. G. Quænam eſt iſta fabula ? Dicam equidem, ſi vacat audire. G. Nihil fuerit jucundius. L. Selam igitur cum pulvino mihi poni jube. G. Rectè admones, nam ſedens commodius mentieris. L. Fabulantur Hiſtorici de Epimenide quodam Cretenſi, qui deambulandi gratia ſolus urbem egreſſus, cùm ſubita pluvie vi compellente in quandam ſpeluncam ingreſſus obdormiſſet, quadraginta ſeptem perpetuos annos ſomnum continuavit. G. Sed benè cum Epimenide actum eſt, qui tandem ad ſe rediit. Multi docti nunquam expergiſcuntur à ſuis ſomniis. Sed facis ut Poëta dignum eſt. Perge igitur mentiri. L. Epimenides igitur ſomno ſolutus, è ſpeluncâ prodiit, circumſpicit, mutata videt omnia, ſylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accidit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus eſt. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus ſermo, diverſi mores. Neque miror hoc Epimenidi poſt tantum annorum eveniſſe, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos adfuſiſſem. G. Quid uterque parens, vivuntne ? L. Vivunt ambo, & valent utcunque, ſenio, morbo, denique bellorum calamitate conſecti. G. Hæc eſt humanæ vitæ comœdia. Tales ſunt res humanæ, ut in eodem nihil duret ſtatu.

Colloquia familiaria.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝΤΗ

φιλοσοφία παρὰ δὲ ὁρθῶς διατάττειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

ΜἘπιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, σωτόμας παρὰ σε πωθάνειν, πῶς τρόπον χρὴ τῶν περὶ τὰ χεῖματα παρὰ δὲ ἐκδύνειν, εἰάν γέ σοι ᾔρη καὶ ἱκανῶς χρόνος ᾔηται. Δ. Χρόνον σὺ ῥᾷ ἐθήρδεις, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ἐπιτήθειον. πρὸς τὸ γὰρ τὸν ἐλπίδων καὶ καλὸν πότον σε ἥν' ἐμὴν μαγίστων ἀχολιῶν ἂν περιέπων ἀσμένως. διότι αἰετοὶ τὰ περιμάζοντα, ἵνα καὶ τῶν εὐσιν σε ἀκρίβετερον γνῶ; καὶ ἐγὼ σοι τῶν ἐμῶν εὐνοίαν τῶν πρὸς σε μάλλον ἐπιδείξω, ἐμὲ περὶ ἐνέστων, ἀ εἰδέναι ἐθέλεις, ἀπὸς ἐρώτησον. **Μ.** Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, πᾶσι ταῖς πράγματι με ἐκδύνειν καὶ ὁκνῶν. πρῶτον μὲν ἐν παρὰ σε πωθάνειν βέλομαι, πὶ τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ χεῖματα τὰ ὑμῖν παρὰ δὲ τέλει ὅτιν, εἰς ὃ, ὡς εἰς σκοπὸν, ἀπαντὰς τὰς ἡμετέρας τὰ μαγίστων πόνους σωτέρεον διεί. Δ. ἐνθυμῶν σὺ μὲν περὶ τὰς ἐρωτήματα τῶν ἀρχῶν ποιῇ. γινόντις γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομαι, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν. Ἐξαιρέτω ὅτι. Δύο δ' ὅτι τὰ ἀνθρώπων κυριώτατα καὶ μάλιστα πρῶτοντα ἀγαθὰ, οἷς πάντων ἄλλων ζώων πρὸς χει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λόγος. τῶν ἀκρίβως τε καὶ ὁρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἀνθρώποι εἰ μόνον ἂν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. προσήκει τοιγαροῦν τῶν περὶ τὰ χεῖματα παρὰ δὲ εἰς δύο ταῦτα ἐγγράμματα καὶ ἀληθέστατα τέλη σωτέρεον, ὅπως δηλονότι πὺν γὰρ τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τ

Δύο τὰ ἀνθρώπων πρῶτοντα ἀγαθὰ. Δύο τὰ περὶ τὰ χεῖματα παρὰ δὲ τέλη.

Colloquia familiaria.

DE RATIONE STUDIORVM

rectè instituenda.

Discipulus & Præceptor.

D. Cupio, mi carissime præceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modo tibi est otium, & tempus his rebus commodum. **P.** Tempus tu quidem, adolescens captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferebam libenter. Quare omissa præfatione, ut & ingenium tuum melius cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. **D.** Piè et honestè facis, clarissime Præceptor, quod me de his tantis rebus benevolè erudire non gravis. Primum itaque ex te cupio, quisnam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem, velut ad scopum, omnes nostri discendi labores, referri debeant. **P.** Rectè tu quidem ab hac quæstione ordinis. Intellecto enim scopo et meta, ad quam tendimus, facilius etiam media, rectè ad istam metâ ducentia, eligere poterimus. Duæ autè sunt propriæ et præcipuæ hominis doctores, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio.* Duæ hominis præcipuæ doctores. His studiosè et rectè excultis, homines non solum cæteris animalibus, verum inter se aliis alii hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* Duo studia tum fines. Literarum ad hosce duos fines proximos et immediatos, ut *Rationem* sapientia, seu cognitione Dei,

Colloquia familiaria.

[illegible]

Σοφία.

Λοιότης.

Τέλος τῶν
πύλων ἡ-
μῶν.
τὴ σοφίαν
ἐπόθεν λα-
βεῖν δεῖ.

Colloquia familiaria.

Dei, Naturæ, legum, et virtute excolamus, et *Orationis* purè ac perspicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Discipulus*, Extantne hi duo studiorum nostrorum fines apud autores brevioribus verbis descripti? *Præceptor*, Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter et rotundè nominat, scire quæ oportet scire, et ea posse eloqui. *LVCIANVS* autem appellat, rem cognitionem, et facultatem disertè eas explicandi, id est, Sapienciam et Eloquentiam. *Discipulus*. Quid autem vocas Sapienciam? *Præceptor*, Sapienciam, ut sacræ Literæ loquuntur, nominamus veram *Sapiencia*. noticiam Dei, et aliarum rerum bonarum, coniunctam cum vera pietate erga Deum. Stulticiam vero, ignoracionem Dei, et inobedientiam erga Deum. *Discipulus*. Quid autem est Eloquentia? *Præceptor*. Eloquentiam gravissimè Plato definit, *Eloquentia*. *Deo grata dicere posse*. Nam ad hunc ultimum finem omnes homines suas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoscat et colatur. *i. Corinth. 10.* Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter et in studiis nostris, et in totius vitæ actionibus, semper in conspectu esse hæc utilissima Regula debet. Exordium rerum fac et finem Deum. Sit igitur finis studiorum nostrorum, *Sapiens & Eloquentes Pietas*. *Discipulus*. Dic quæso, ex quibus Doctrinis Sapiencia illa, et Eloquentia potissimum petenda sit? *Præceptor*. Sapiencia seu recto *Finis studiorum nostrorum.* *Sapiencia unde petenda sit.* iudicio de rebus cognitione dignissimis, mentem hominis instruunt Theologia, et Philosophia, quæ Scientiam Legum seu Præceptorum de Moribus, Historias, quæ exempla legum suppeditant, cognitionem naturalium rerum, et Mathe-

Colloquia familiaria.

Γραμμα-
πική.

Τὰ πρὸς τὸν
λόγον ὁρθῶς
μορφῶσαι
ἀναγκαῖα

Πόσον χρό-
νον πρὸς τὰς
τέχνας δι-
ατείνειν
δεῖ.

Ἡ χρῆσις
καὶ ἀσκησις
ἀναγκαῖα

θήματα συλλαμβάνοντο. Μ. πρὸς ὃ τὸ πρῶτον ἄλλων
λόγων σωθῆναι, καὶ πρὸς τὸ τὸν ἡμέτερον ὁρθῶς
μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ὅστις; Δ. τὸν λόγον
τὸν ἐν τοῖς πρῶτοις σοφῶν καὶ πρῶτον δεινὸν λέγειν ῥάμμα-
σιν ἱεροῖς καὶ ἀνέροις, χρυσῶς γινῶναι; διδάσκουσιν
αὐτῶν λέγειν τέχνας, μάλιστα ὃ πασῶν ἡ Γραμμα-
πική Ῥωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκὴ. Τέτων
μὲν πρῶτον γλωττῶν μνημεῖοις ἐπειδὴ αὐτῶν ἑσθαιρετοί πρῶ-
τον τεχνῶν, καὶ αὐτοὶ συλλαμβάνοντο; ἡ αὐτῶν γινῶ-
σις ὡς περὶ θύρα καὶ κλεῖς πρὸς πυλῶναι ἔσται, ἡ πρὸς
τῶν πρῶτον παιδεῶν ἐπιστήμῃ ἡ πρὸς τοῦ ἀνοίγεται.
πρὸς ὃ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφῶν, χρυσῶς
τὸν λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ἐπιτηδεύειν, καὶ τὸ συγγρα-
φεῶν ἐλλογίμων ἀνὰ φασίς τε καὶ μύμησις, καὶ τὸ λέγειν
καὶ ῥάμειν ἀσκησις συνεκτε, μάλιστα ἀναγκαῖα ὅστις.
Μ. Ἐπειδὴ πρὸς τὰ τὸν λέγειν τεχνῶν πρῶτον ῥάμμα-
τα ἐτέλῃ τῆς ἡμετέρας πρὸς ῥάμματα πρὸς ἡς ἔστιν,
ἀλλ' ὅργανα μόνον, ὧν ἐν τῇ μεγίστῃς τεχνῇ, τὰς τῇ
σοφίας καὶ τῆς λογιότητος πηγὰς συλλαβῶσαι, καὶ τὸν βίον
ἀνθρώπινον κυβερνῆσαι καὶ διαπορεύσαι, ἡμῖν πρὸς δεῖ,
ὡς περὶ σέποτε ἐν τῇ διδασκῇ διαλεξιμὸν μνήμηται,
πρὸς πρῶτον πρῶτον ὁπθῆναι, πόσον χρόνον πρὸς ταύτας
τέχνας διατείνειν δεῖ; Δ. καλῶς μετὰ μνήμηται, ὡς νε-
ανίσκος. ἡ μὲν γὰρ πρὸς πρῶτον ὅλον τὸν βίον ἐν τῇ πρῶτῃ ἀ-
ζεν τὸ τῆς διδασκαλίας καὶ ῥητορικῆς ὅργανον, κατετελεῖν,
ἀλλὰ τὸν μεμαθηκότα τὰ πρῶτα ῥάμματα πρὸς τὸ
καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (αὐτὸς ἐν γὰρ δὴ
φιλομαθεῖν ἐανίσκῳ πρὸς κατὰ γινῆναι ἔχειν συμβαίνει,
ἐν τῇ ἐνδὸς ἔτις διδασκαλῇ αἰσθάνεται οἱ αὐτὸ ὅστις) ταχέως
πρὸς τὸ κρῖναι τὸν τεχνῶν τὸ τὸ σωεῖν ἐχόντων βαδί-
ζειν, καὶ τὸ πρῶτον ῥάμματα ἀσκησιν πρὸς δεῖναι δεῖ.
Μ. Τοι γάρ ἐν ὡς περὶ ἐν τῇ ἄλλαις τῇ τεχνῶν μηχανι-
κῶν, ἔγω καὶ ἐν τῇ πρὸς τὰ ῥάμματα πρὸς πρῶτον, νομίζεις τὸ
χρῆσιν καὶ ἀσκησιν τεχνῇ καὶ ἐν τῇ πρῶτῃ; Δ. μάλιστα,
ἀλλ' ὅστις

Colloquia familiaria.

thematata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad nostram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in sapientium & eloquentium autorum scriptis sacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguae Latinæ et Græcæ et Ebreæ. Quarum LINGVARVM monumentis cum præcipuè artes et Historiæ contineantur, COGNITIO earum velut Ianua & CLAVIS est, qua ad Doctrinarum scientiam aditus aperitur. Ad nostram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & scriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac scribendi exercitatio assidua in primis necessaria est. *Discipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis studiorum nostrorum sint, sed instrumenta tantummodo, quibus in summis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, et vitam humanam gubernant ac tñentur, nobis opus est, ut te aliquando inter docendum differere meini; ex te scire cupio, quantum temporis artibus istis tribuendum sit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adolescens, Non enim tota ætas in Dialecticæ et Rhetoricæ instrumento comparando assumi debet; sed cognitis præceptis ad rectè de rebus iudicandum et dicendum necessariis (quæ si fidelis monstrator studioso Adolescenti contingat, intra unum annum percipi et cognosci facile possunt) statim ad summas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, et Exercitatio præceptorum adjungenda est. *Discipulus.* E go ut in cæteris artibus mechanicis, ita in studiis doctrinarum, iudicas artifices, qui faciunt, solum usum esse? *Præceptor.* Maximè, præ-

Grammaticæ

Ad orationem rectè formandam quæ necessaria sint.

Quantum temporis discendis artibus dicendi tribuendum.

Usus & exercitatio necessaria.

Colloquia familiaria.

ἄλλωτε ἐὰν φύσις ἐκ ὁμοιοτήτων, καὶ διδασκαλίας χρη-
 σιμῆς, ἢ κυβερνήτης πλοῦς, καὶ τῆς ἀσκήσεως ἐμπει-
 ρῆς παραβῇ. Μ. τὸ τῆς τοῦ ἑκάστου τὰ ἡμέτερα ἀπο-
 δῆς τέλος διωλθέτω, ὅμῃ δὲ σοφίᾳ καὶ ἐλλόγιμον
 εὐσέβειαν εἶ) ἐλεξαι, πῶς τοῖς τέτοις ποιητέον;
 Δ. ὡς ἂν ἔχῃ τὰς ἐν νόμιμον, ὡς καὶ διηγήτης τοῦ
 σὸς καὶ τῆς ἐμπειρίας τετυχηκώς δείξει, δεῖ τὰς τέχνας
 τὸς πρὸ βίῳ χρησίμους, μαθεῖν, καὶ ὡς διακλίμασθαι,
 ἀποτρεῖν καὶ πρὸς τὰς αὐτὰς μεταβαίνειν. Μ. ἴσως οἱ
 πάλαι σοφοὶ τέττα ἐνεκα τοῦ πτόλεος ἐν τῇ Σχολαίᾳ
 διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα δη-
 λαδῇ ἐκάστος ὡς εἰς τὰς ἐκείνας κοσμίως διηρημέναι,
 ἐφελξῆς καὶ εὐκαίρως μαθηταῖον ῥᾶον οἱ νεώτεροι διω-
 θῶσι. Δ. καλῶς σὺ ῥᾶ φρονεῖς, ἀδελφάτον γὰρ καὶ
 Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἀνδρῶπον, ταῦτα κα-
 λῶς ποιεῖν. καὶ σοφὸς πάντῃ ὁ τῷ Πλάτῳ νόμος
 ὅς ἐχάσων τῷ πολίτῃ μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, καὶ
 ἄλλους διδάσκειν καλῶν. ὡς πᾶσι ἐν τέχνῃ οἱ νε-
 ανίσκοι κατὰ τὸ πρῶτον γὰρ τὸ παιδαγωγῆσαι μαθηταῖον
 ὡς αἰρήσων, ταῦτ' αὖ ἀπαρχῆς, ὅς ἐνδὸς βιβλίου μὴ
 νον, τὸ μεθοδικῶς τῇ τῆς τέχνης τοῦ οὐλοῦ εἰς ῥητορ-
 τήν μετ' ἐκείνῃ, δηλῶντος, μαθητῶσαν, μηδὲ ἐν
 τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης βιβλίας
 εἰσορᾶσθαι, φεῖν αὐτὸ εἰς ἀκριβὴ μνήμῃ πρῶσι.
 Μ. ὅσα φεῖ τὸ τὰς τῶν τεχνῶν τοῖς τοῖς καὶ κεφα-
 λαῖα. ὅς ἐνδὸς μόνον βιβλίου, πεπωδ' ἀμύλῳς γεγραμ-
 μένῃ, μαθεῖν διελέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσι ἐπαληθῶς
 γνωστῇ πῶς ἐν τῇ εὐδοκίμῳ συγγραμμάτων ἀνα-
 γνῶσι ποιητέον ὅτι, ὡς εἶπε πρὸς πρῶτον ἐπιθυμῶ-
 διδασκαλίας. ἐν τῷ τὰ συγγραμματα χρηστῶς
 ἀναγνῶναι (ὡς φεῖ τῆς ἀποδοῦς ἀκροάσεως, καὶ
 τῆς οἰκείας ἐπαποθέσεως, ἥς ὅδαμῳς ἀμνηστεύον,
 ἐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινὸς τίπους διὰ τα-
 ξεως διανενομημένους ἔχειν, ὡς εἰς ἀπαιτα τὰ
 ἐν

ῥητῇ τὰς
 τὰς τέχνας
 μαθεῖν δεῖ.

οἱ πῖτλοι
 ἐν σχολαῖς
 διὰ πῶς
 τεταγμένοι

ὅς ἐνδὸς μὴ
 νον βιβλίου
 τὰ τῶν τε-
 χνῶν κεφα-
 λαῖα μα-
 θετέον.

ὡς εἶπε
 συγγραμ-
 μων τὸ
 πρὸς φιλο-
 σοφίας.

Colloquia familiaria.

ferim si natura idonea, si Magister boni iudicii, seu gubernator exercitationis usu peritus & fidelis accedat. *Discipulus.* Constituto igitur fine studiorum, quem sapientem, & eloquentem pietatem esse dixisti, quid porro agendum est? *Præceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & usu peritus præceptor monstrabit, artes vitæ necessariæ discendæ, & velut per gradus scalarum ab inferioribus ad superiores transeundum est. *Discipulus.* Fortasse eo Consilio sapiens antiquitas gradus in scholis instituit, & artes ipsas distinxit, ut videlicet singulas velut in classis suo leco distributas, ordine & tempore conveniente, facilius & rectius percipere juvenilis ætas possit. *Præceptor.* Rectè sentis: Nam impossibile est, ut quis multa simul faciat, & eadem rectè, ut verissimè Xenophon dixit. Et sapientissima lex est Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem discere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem Adolescentes de consilio Præceptoris discere instituent, eam initio ex unico tantum Libello, qui erudita methodo summam artis in locos certos distributam explicet, cognoscant: Nec alios interea ejusdem argumenti Libellos in manus sumant, priusquam illum edidicerint. *Discipulus.* Quæ de summis artium, ex unico tantum libello methodice conscripto, discendis asseruisti, illa mihi omnia probantur: nunc porro quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipue agendum sit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auscultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda est, nihil dicam) utilissimum est, Locos Communes, certo ordine distributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes discendæ sunt.

Gradus in scholis cur instituti sint.

Ex unico tantum libello summa artium discenda.

*Instituendi Loci communes Philo-
phici.*

Colloquia familiaria.

ἐν τῇ συγγραφῇ ἀναγνώσει τῇ ἀγαθῇ ὑφ' ἔχοντα
 καὶ ἀξιομνημονώδιστα ἀπαιτᾷ, δὲ παραστημεῖν, καὶ ὁ-
 περ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. ἀλλὰ πωτὴ
 ὡραίνεται σε δεῖν τὸ ἀθεοῖσιν κοινὰς τύπας ἐν βιβλίῳ
 πῶς Πλάτων ὁ ἐν φαίδρῳ ἐναντιῶνται δοκεῖ, δηλὺν
 ὅτι τα μεμνημένα λήδω καὶ ῥαθυμίαν μάλλον, ἢ μνή-
 μων καὶ διδαχῶν ἐν τῷ μαθόντων ψυχῇ παρέχει.
 μαμνημαὶ καὶ σε ταῦτα πῶς γνώμῳ πολλὰ κίς διὰ
 σματα ὅτι ἔχοντα. ποσὸν ἕκαστος εἰδέναι οἶδα, ἔχ-
 ὄσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλὰ
 ὅσον ὡς εἰς ἀκριβῆ μνήμῳ ἔδηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγ-
 μα καὶ χεῖρσις ἀπαιτεῖ, πρᾶγχειρον ἔχει. Δ. ταῦτα
 μὲν, ὡς λέγεις, ἔπος ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὁ σοὶ ὑποκρίνομαι,
 ἔχων τυγχάνω. Καί τοι ὅσα μὲν ἕκαστος μεμνηθεὶς καὶ δι-
 ναι εἰδέναι, καὶ εἰς τὰ χαρπία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγ-
 γραφῆναι δεῖ, ὅμως ἔτοι οἱ μὲν ταῦ καὶ θησαυροὶ τ' κοι-
 νῶν τύπων, ὡς τὸ μνημονοῦν ὅσα πρᾶγτερον ἀνείστα-
 μιν, καὶ μαθόντων, μέγα ὠφελὸς καὶ ὡς εὐπορώτατα τοῦ τα-
 μείον ὄσιν, ἔξ' ὧν πρᾶγτερον βέλπιστα πρᾶγματα, καὶ γνώ-
 μαι, καὶ ὁμοιότητες, καὶ ἰστοίαι, καὶ πᾶσι ἄλλα τὰ πιαῦτα,
 ὅτε δεῖ πρὸς λόγους ποιεῖν, ἢ γράφειν δεῖ, πρᾶγχει-
 ρεῖς φιλομαθεῖς τ' νεανίσκων διωθήσονται. Μ. ὡς τ'
 μνήμης ἐν, ἢ Πλάτων ὁ τῆς παιδείας ταμείον ὀνα-
 μάζει, πῶς εἰδέναι πρᾶγτερον; Δ. Ἄριστος εὐλαξ καὶ
 θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ὄσιν, ἐν ᾗ τὰ ὀπικοσ-
 μῆσαι ταῦτα καὶ τὰ συνεχεῖς τὰ ἐκμαθεῖν πόνω αὐ-
 τῶν σπεῖσαι, ἕκαστος ἡμῶν οἱ καὶ φιλοσοφίαν ὄντες
 ῥητὸν χρόνον διατελεῖν ὀφείλοισι. Μ. ὡς τ' τῆς τῆς
 μνημονοῦν τέχνης, καὶ ἢς Σιμωνίδῳ τὸν χίον, καὶ
 ὕστερον ἄλλος πρὸς ὡρα γνῶματα ὡρα διδάσκειν
 ἀκούει, τί λέγεις; Δ. εἴμαι ὁμολογεῖται πῶς
 μνήμῳ βοηθῆναι τῇ διατάξῃ, καὶ τῇ σματα ὅτι
 ἔξισα, καὶ τύπῳ ἀφ' ὧν, καὶ χρόνῳ ἐφ' ὃν, καὶ ση-
 μείοις ῥητοῖς, ὅμως βέλπιστα καὶ ἀκριβεστάτη τῆς
 μνήμης

ἡ μνήμη
 εὐλαξ τῆς
 παιδείας.

ἡ τῆς μνη-
 μονοῦν
 τέχνη.

Colloquia familiaria.

in lectione Autorum insignia et cognitione digna occurrunt, annotentur; et velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas et scripta oblivioni et desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ et Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoria fideliter tenet, et ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt, quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse et scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices et thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ antea legimus aut didicimus, plurimum prosunt, et velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum sententiarum, similitudinum, historiarum, et huius generis alia, cum dere aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, et Thesaurus eruditionis est Memoria, cui excolendæ, et assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, et postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi iuvare memoriam diæta, et bona valetudine, et loco silenti, et tempore matutino, et notis certis, constat; tamen ars

*Memoria
custos eru-
ditionis*

*Ars memo-
riæ.*

Colloquia familiaria.

ἡ βελτίστη
καὶ ἀριστε-
ρώτη τῆς
μνήμης
τέχνης

μνήμης τεχνηὶ ὅτι, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν,
καὶ τὰ πάντα συμμεχρῶς ἔξ ἀρχῆς ἀνδραβῆν, καὶ ἅμα χρῆ-
σθαι πρὸς τὸ βίον. ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μα-
θόντες, καὶ ἀργία, ἢ σχολή, ἢ ῥαδιόμια, ἢ πυφῶς αὐ-
τῶ ἐκινδύνωσιν, ἔχῃ ἥπλον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τῆς
μαθεῖν πόντος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ ρεάφωσιν, ἢ
εἰς ψαμμοῦ ἀπείρωσι. διόφρων ἐν τῇ περὶ τῶν καὶ πα-
ν ἀναγκαίων μερῶν τῶ πρὸς τὰ ρεάμματα ἀπεδρά-
ζειν ἐπὶ γόμειζε, τῶ τῆς μνήμης συμμεχρῇ καὶ συχνὴν
ἀσκησιν, καὶ τὸν τῶ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόντον. μὲν γὰρ
τῶ τῆς μνήμης ἐργασία, ὡς μάλιστα τῆς (ὡς ἐ-
στὶς φύλακα ἐπὶ) ἐκείνῃ, πολὺ περὶ τὸν καὶ παντὰ πασιν

Ἡ τῶ ρεά-
φῶς ἀσκησις
ἀναγκαστικῶς
καὶ ἰδεῖν τῇ
συνεχῆς
ἀναγκασία.

ἀναγκαῖον τῆς αἰνδινηῆς παιδείας ὄργανόν ἐστιν, ἢ ἀσκε-
δῶν καὶ συνεχῆς τῶ ρεάφῃ ἀσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ
ἀσκησιν καὶ ἰδεῖν τῇ σφοδρῶς καὶ φανερώς, καὶ ἐπιχειρῶντες λεγόντων,
διὰ πεπονημένῃ. ὥστε ἐν ὁ Ἀπελλῆς, ὅσα κινεῖ ἐδὲν τῆς
ἐκείνῃ τεχνῆς ἐξεργάσατο, ὡς τῶ τῆς ἡμέρας ἀποβο-
λῶν πειθῶν, λέγειν εἰώθε, σήμερον ἐδεμίαν ρεάμ-
μην ἤγαγον· ὥστε οἱ ἀσκηταὶ τῇ νουθεσίᾳ ἐδεμίαν
ἡμέραν ἐάσωσι περὶ τῆς, ἐπὶ ἢ ἐκ ἐπιστολῶν, ἢ λόγων
μὲν, ἢ ὥσπερ πᾶς (ὡς περὶ τῆς) πρὸς ταύτην τῶ
ρεάφῃ ἀσκησιν ἐὰν ταῦτα ὠφελιμώτατα τῶ παρα-
σκάσαι τε καὶ σφειδῆσαι τῶ παιδείας ὄργανα, ἤγουν αἱ
ἐπαιαλήφεις καὶ ἐξετάσεις, ἐπὶ γὰρ αἱ διδασκαλῆς καὶ μελεταί
σχολαστικῶς πρὸς ἐλθῶσιν, ἐκ ἔστιν ὅπως ἐ (τῶ Θεῷ τῷ
πόντον ἡμῶν ἐυλογεῖν) ἢ σωέσεις, καὶ ἢ τῶ λέγειν
καὶ ρεάφῃ διωχόμεναι, ὡς ἐν ἀρχῇ τῶ λόγῳ τῶ
ἡμετέρας τέλῃ τῇ ἐργῶν ἡμῶν ἐπὶ ἐλέξαμεν, ἀκο-
λεσθήσιν.

Ἐπαιαλή-
φεις, ἔξε-
τάσεις, δια-
λέξεις, με-
λέτας, ἐπὶ
ἐκφορᾶς.

Φιλομαθῆς
σχολαστικός,
πῆς.

Ἐκ πάντων γὰρ τῇ εἰρημνύων ῥαδίως καταμαθεῖν
ὅτι, ὅτι ἐφιλομαθῆς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ
αὐτακτως πρὸς τὰ ρεάμματα ἀπεδράζει, καὶ καθ' ἡμέραν
πᾶσα ἐν σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκρίτως ἀκρόαται, καὶ παύ-
τα τῇ καθ' ἡμέραν ῥήματα συρράπτει, καὶ ῥαδιόμια
πολλὰ γ

Colloquia familiaria.

memoriæ omnium optima & certissima est, multa assidue ediscere, & mandata memoriæ sæpè repetere ac ad usum transferre. Si enim memoriam negligent discunt, & otio, desidia, torpore aut deliciis enervari sinent, non minus inanis & supervacaneus discendi labor erit, quàm si in aqua interea scriberent, aut arenæ semina mandarent. Quare unum ex præcipuis & maximè necessariis studiorum partibus esse statuas, frequentem & assiduam memoriæ exercitationem, & multa ediscendi laborem. Post culturam memoriæ, quam dixi potissimum rerum cognitionis seu sapientiæ custodem esse, præcipuum & maximè necessarium veræ et solidæ eruditionis instrumentum, est stili exercitatio diligens & assidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perspicuè et eleganter locuti sunt, directæ. Ut igitur Apelles, quoties nullum suæ artis opus fecisset, velut deplorans jacturam diei, dicere solebat; nullam hodie lineam duxi; Ita studiosi adolescentes nullam diem elabi sinant, in qua non vel Epistolam, vel orationis partem, vel versus aliquot connectant. Ad hanc stili exercitationem si utilissima parandæ & confirmandæ Doctrinæ instrumenta, videlicet repetitiones et examina, item, disputationes et declamationes scholasticæ accesserint, non dubium est, quin Deo fortunante labores nostros, rectè judicandi, et dicendi ac scribendi facultas, quam initio hujus sermonis nostri, finem studiorum nostrorum esse diximus, securura sit.

Ex omnibus autem, quæ dicta sunt, facile vides, quod diligens Scholasticus non sit, qui in studiis sine certa ratione et ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie sine judicio audit, omnia dictata excipit, et rapsodias prolixas

*Quenam
omnium op-
tima & cer-
tissima sit.*

*Stili exerci-
tatio dili-
gens & assi-
dua necessa-
ria.*

*Repetitiones,
Examina,
Disputatio-
nes, non sunt
negligendæ.*

*Diligens
Scholasticus
quis sit.*

Colloquia familiaria.

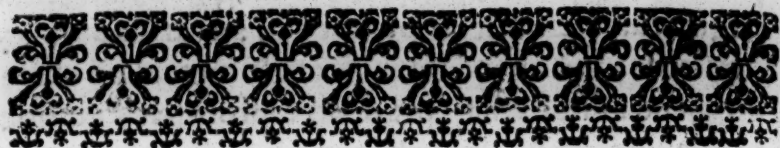
πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγρα-
φῶν πλανᾶται· ἀλλ' ὅς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸ
σκοπὸν, εἰς ᾧ ᾧ τὰ χράματα ἀπεδύω σωτήριον
δεῖ, σωπεῖως θεωρῶ, εἴτα ἢ τὰ πρὸς τὸ ἐπιτυχῶσαι
τέτε τετέλες ἀναγινώσκω νυνεχῶς θεωρεῖται. καὶ
ταῦτα ἢ, ἐν ταῖς ταῦτα ὁρῶσκάδην καὶ φυλάττειν ὀν-
δύμησιν, καὶ ἀπεδύω, καὶ μὴ ἐτίω· καὶ σωῶσαι, καὶ πόρον
ὑπομῖναι. ἀλλ' ὁρῶντες νῦν εἰρηῇ ᾧ τῶν
Εἰω μὲ, ὅσα τὸ ὁρῶντες μανθάνειν καὶ ἐνδύειν τὸ ᾧ τὰ
χράματα ἀπεδύω, ἀμα μὲ παρὰ ἀνδρῶν τῆς παιδείας
ἀληθῶς τετυχηκότων, παραδοθέντα μέμνηται, ἀμα ἢ
ἰδιαιμπερία καὶ σωῶσαι τὸ μαθεῖν χρήσει γινώσκοντα
ἐρχομαι, τέτων σοὶ ἀσμένω καὶ πρὸς μετέδωκα. τὰ ἢ
Θεῷ δὲ χρομαι, ταῦτα σε τὰ μέγιστα ὠφελεῖται ποιεῖν. Μ.
Ὅτω σύ, ὡς διδάσκω κερταίσε, πρὶ μὲ τὰ τέλες τῆς ἐν
τοῖς χράμασι σπεδῆς, καὶ πρὶ τῆς τὸ μανθάνειν τάξεως
καὶ πρὶ τὸ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ὁρῶντες βιβλίε, με-
θοδικῶς γαγραμμένω μαθεῖν, καὶ τὸ κοινὸς τέτων συλλέ-
γειν, καὶ πρὶ τὸ τὸ μνήμω ἀκρίβηται, καὶ πρὶ τῆς ἀσκήσεως
πρακτικῆς, καὶ πρὶ τὸ ἐπανδρῆσεων, καὶ ὁρῶντες, ἐπὶ ἢ
πρὸς τέτοις πρὶ τὸ διδῶν καὶ μελετῶν χροασι-
κῶν, νυνεχῶς, καὶ ἐνυμνῶς διδῶν καὶ ταῦτα ὅπως
ἡδέως ἀκρόα, ὡς ἐλπίσω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ
καὶ πλείοις ἄλλοις οἷς τέτων μεταδύω μέλλω, μάλιστα
σωοίσειν. ἐπιστάμενος ἢ ὅτι διδασκαλοῖς τοῖς τῆς
σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσας, ἰσχυρῶς πρὶ καὶ μι-
δὲς ἐκ ἀνθρώπων, τὸ Θεὸν τὸ παιτρὸς ἀγαθὸ καὶ παιδείας
σωτηρὸς ἀπὸν ὄντα, ὅς δωάμαι μάλιστα ἰκατάω, σοὶ
αἰτίαν χάριν, ὅν ἐνπέπονθα ὑπὸ σε, ὑποδύω, καὶ πρὸς
πόρος ἡμῶν ἐνθυμῶν, καὶ βοηθεῖν, καὶ παύταις ἡμῶς διδά-
σκω καὶ τῇ Εκκλησίᾳ αὐτῇ καὶ ἡμῶν ἀπὸ τοῖς σωτήρια
μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμὴν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ

Colloquia familiaria.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum
paginarum perlegit, & per multos ac varios autores
grassatur; sed qui primum finem & metam, ad quam
dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde
media, ad finem illum assequendum necessaria, re-
cte eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis
præstat intent. onem animi, curam, vigilantiam, assi-
duitatem & laborem. Sed de his quidem hæcenus.
Ego quæ de ratione discendi & studiis recte institu-
endis, partim a doctissimis viris tradita esse me-
mini, partim propria experientia, & assiduo usu
discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter
impertivi, quæ ut tibi magno usui sint, Deum to-
to pectore precor. D. Quæ tu, præstantissime præceptor,
de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discen-
di, de summis artium ex uno aliquo libello methodi-
ce scripto discendis; de colligendis Locis commu-
nibus; de excolenda memoria, de exercitatione Stili,
de repetitionibus & examinibus; item de disputati-
onibus et declamationibus Scholasticis, prudenter et
graviter differuisti, hæc tanta cum voluptate audi-
vi, ut sperem illa non solum mihi, sed et plurimis aliis,
cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima
fore. Cum autem sciam, Præceptoribus, qui veram
sapientiam nobis impertiunt, parem honorem et
pretium à nobis referri non posse, Deum fontem
omnis boni et doctrinæ salutaris toto pectore oro,
ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumula-
te gratiam rependat, et labores nostros gubernet et
adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Christo gra-
ta, et Ecclesiæ ipsius, ac nobis lautaria discamus &
doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQUIORVM.

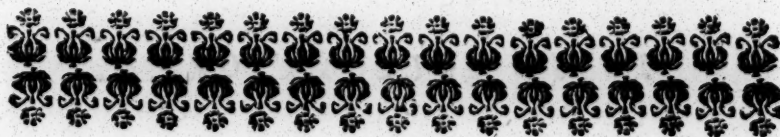
IN
ORATIONEM
CLARISSIMI
VIRI,

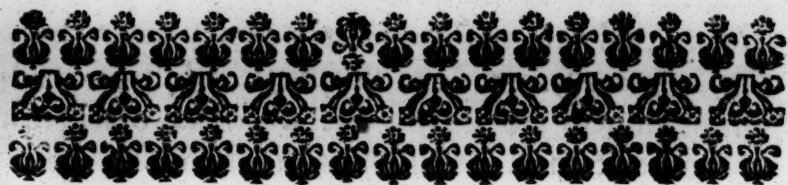
D. IOHANNIS POSSELI

EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo viuat;
Cum vixit, primum vivere discit homo.
Maxima pars iuvenū non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vite,
Regula discendi rite sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, præbanda Scholis.

Iohannes Frederus D.

DE
R A T I O N E
D I S C E N D Æ A C
docendæ linguæ La-

tinæ & Græcæ,

O R A T I O

Iohannis Posselii.

V M multa sapienter à maioribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hisce congressibus, non solum idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, iuvenes partim de suscipienda et ingredienda studiorum ratione, rectè erudirentur : partim
ad

Colloquia familiaria.

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim sponte currentes exaceruerentur. Non enim ad ostentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes nostras recitamus. Sed ut imperator bonus & industrius instructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad strenuè pugnandum hortatur; ita nos in hisce conventibus & imperitiores docere, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingressos, ad verum decus inflammare solemus. Hi fines cum nobis in dicendo propositi sint, non dubium est, quin omnes sapientes viri, cum multos alios veteres & honestos mores, tum hos scholasticos gradus & spectacula Promotionum, in quibus de eiusmodi bonis rebus differimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conservanda esse putent.

Locus doctrinæ.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi necessitatem imponat, & Encomia hominum præstantium, ac rerum, omnium consensione laudatarum, item *Encomia* & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentia valent, sæpe hic recitatae sint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina et Græca commodè discenda & docenda sit. Hoc Argumentum, etsi oratorem plenum atque perfectum requirit: tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, spectandæ sint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipse longo usu, partim aliorum prudentium hominum iudicio ac testimonio edoctus, vera esse, & eum re ipsa congruere, iudicabo. Ac à vobis, clarissimi viri, & studiosi juvenes, amanter peto, ut me, quod vestra sponte

Colloquia familiaria.

Sponte facitis, benignè attenteque audiat. Perficiam enim, Deo iuvante, ut me de re tam utili, et necessaria, non omnino ineptè aut perperam dixisse fateamini.

Primum autem mihi videtur de tempore, quo *Partitio* pueri in scholas Latinas ducendi, et qui labores ipsi *propositionis* imponendi sint. Deinde de exercitiis scribendi, et *in quatuor* ratione emendandi scripta. Postea quando Græca *membra.* proponi, et quo ordine et modo illa tradi debeant. Postremo de exercitiis Græcis esse dicendum.

Pueri literis adhibendi sunt anno ætatis sexto vel *I. Membrum.* septimo, si omnino fieri potest. Tunc enim ingenia non plane stupida et tarda, ad percipiendam doctrinam idonea sunt. Et simul ac Latina legere novērunt, proponendæ sunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè scripto, et assuefiant ad ediscenda paradigmata Declinationum et Coniugationum, et Vocabula Rerum ex compendio Hadriani Iunii, aut simili libello, cuius Germanica versio cum puerorum idiomate congruat. Quorsum enim attinet, pueros, psittaci more, verba non intellecta reddere, et eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & similia dicta sententiosa, ex proverbiiis Salomonis et Syracidæ, propriè et Latine redditis, (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos scriptores et rerum bonitate, et figurarum venustate longè superant) quæ pueris propriè et perspicuè explicentur, et in cuius repetitione singulæ voces examinentur, ut et partes Orationis probè novisse, et exacte Nomina et Verba inflectere pueri discant,

In

Colloquia familiaria.

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervose summam artis continens, quæ assidue tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Authoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spacio eam facile absolvere possit. Neque propter aliquos hebetes et stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri una & eadem opera, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui iam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

*Refutatio
opinionis
quorundam*

*Grammatica
præcepta
accurate discenda sunt.
Quid secunda
classis
pueris in*

*explicatione
authoris præcipue indicandum sit.*

Vt autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; Sic damnanda et explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta et regulæ Grammaticæ ad rectè loquendum et scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas et necessarias causas, diligenter, et accuratè disci debent.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quam orationis formandæ causa, Autores proponuntur, præceptor, ut singula, i. diligentia vim et significationem,

De Lingua Latina & Græca.

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrasas, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus; item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus verò non: ut hac ratione Latinitatem à germanismis separare, & pure & eleganter Latine loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant; memores dicti Quintiliani; ille sciat se multum profecisse, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scripores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere, sed etiam vocibus et loquendi modis inter se dissimillimos esse.

*Non variis
auctoribus pueris
proponendi.*

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studium in scientia aliqua præclara et utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctissimum virum Iohannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non

*Capnionis
dictum.*

De Lingua Latina & Græca.

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis et Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros. eosque bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissime cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate et copia librorum. Si vere cogitare volumus, non omnino erravit Capaion. Nusquam enim est, qui ubique est, Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè et sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè et Latine proferre, et auctoris vim ac elegantiam loquendo et scribendo utcumque exprimere possint: Et dum ad alios veteres et recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cum utilitate quàm iudicio pervolutabunt.

*Exercitium
Latine lo-
quendi in
Scholis ne-
cessarium.*

De exercitio Latine loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti et sapientes, id omnino necessarium esse, et sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius, quibus virtutibus ludimagistri et pædagogi præditi esse debeant, dixerò.

Primum, necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: et vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: et humanitate ac facultate delectandi et excitandi pueros valere.

Quomodo

De Lingua Latina & Greca.

Quomodo enim potest alios docere, qui ipse pure & emendate loqui nec potest, nec id ipsum loquendo et pronunciando præstare, quod à suis discipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in studiis progressum via et ratio docentis, prudens Magister omnia dextrè et explicatè proponet, et discipulos in illis, quæ proposita sunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, suo loco clarius ostendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris et alacritatis et amoris erga bonas literas adfert, tantum sævitia et crudelitas teneros et imbecillos animos frangit, & à studiis deterret. Quare meminerint præceptores, se erga discipulos, ut erga filios, affectos esse oportere, nec vel nimia austeritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, sed potius comitate paterna excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda sunt; quasi pueri *Occupatio*
ignavi & contumaces debita poena coercendi non
fiant, aut virgis in Scholis omnino non sit utendum,
ut quidem nonnulli existimant. Nam ut pius
& φιλόσοφος & pater educat liberos suos, non
solum per *ῥητορικὴν*, seu Doctrinam, sed etiam
per *μουσικὴν*, hoc est, per assuefactionem, quotidi-
ana exercitia, exempla, & tempestivas castigatio-
nes (nam hæc quatuor appellatione disciplinæ
continentur;) et memor dicti Salomonis: Pater
qui parcat virgæ, odit filium suum: pueros per-
lantes

De lingua Latina & Græca.

*Virga, op-
portuna ca-
stigationes
ex Scholis
tolli non
possunt.*

lantes ferula cædit, eamque in conspectu liberorum collocat, ut semper incurrens in oculos, eos in disciplina retineat, et lasciviam coerceat: ita præceptor, qui parentum vicarius est, et eorum partes sustinet, in institutione discipulorum iisdem mediis utendum est; quare nec virgæ, nec aliæ opportune animadversiones, ex Scholis tolli aut debent aut possunt. Est enim metus poenarum velut ἐπιδιδόκτις, & custos officii ac diligentiae discipulorum, sine quo, maximè in hac delira mundi senecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non potest. Sed in omnibus modus servandus est, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil consideratè potest.

*2
Membrum
de exercitiis
scribendis.*

Sed jam ad id, unde digressus sum, revertar. Primum scribendi exercitationis genus est, puero illa, quæ in Cicerone observanda esse audivit, temporibus, personis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum sermonem convertant,

*Ratio emen-
dandi scrip-
ta.*

Ratio autem emendandi scripta omnium optima & simplicissima est, non præceptoris arbitrio, sed ipsius Ciceronis judicio, pueri compositionem emendare, illiusque epistolam vel locum, ex quo scribendi Argumentum desumptum est, velut exemplar & speculum, in quo videat, quid suo labori desit, ei proponere. Nihil autem perniciosius studiis Linguae Latinae accidere potest, quàm quod pueri, neglecta omni imitatione, à suis magistris magis quàm à Cicerone ipso, & similibus autoribus

De Lingua Latina & Græca.

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quod illa sæpè præceptores pueris verenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quomodo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare antè omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, et præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspeculo exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin faciliè pueri ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usu et consuetudine coleretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redolcat.

*Secundum
exercitii
genus.*

De lingua Latina & Græca .

Tertium exercitij genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

*Exercitium
Latine lo-
quendi qua
ratione co-
lendum sit.*

Ut autem hæc scribendi exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel denique Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferant, a quo iusta poena afficiantur. Vtrumque enim exercitium, Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio, observanda, exercenda & imitanda sunt, puero indicare & proponere: sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

³
*Membrum
de studio
Græcæ lin-
guæ. Cur
pauci medio-
crem Græcæ
linguæ noti-
tiam conse-
quantur.*

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum: restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ linguæ Græcæ, breviter disseram.

Quod pauci nostrum mediocre aliquam Græcæ linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa

De Lingua Latina & Græca.

causa est, quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigide in eo versamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Vt autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestivè & feliciter perficiendis: sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea, quæ dixi, ratione pueri exercitati sunt, (his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utrunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliiis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidie aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Vt enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt: sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt.

*Vocabula
Græca.*

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in Nominum ac verborum inflexionibus, sed etiam in temporibus verborum Activæ, Passivæ, & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operâ ponet.

*Evangelia
Græca.*

*Formanda
tempora
verborum;
Græca Syn-
taxis.*

De Lingua Latina & Græca.

*Gramma-
tica Græca
diligenter
discenda.*

Diligenter autem & acuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

*Qui autores
bis discipulis
proponendi
sunt.*

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sedecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicodem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocyllides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

*3
Membrum,
de exercitiis
Græc.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

De Lingua Latina & Græca.

Debet etiam hisce, de quibus dixi, discipulis liber aliquis Epistolarum Ciceronis, qui faciliior et elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptoris certis horis exhibeant. Hoc enim si fecerint, eadem opera puritatem Latini sermonis & Græcam linguam addiscent.

Emendandi autem hæc scripta via expeditissima est; primum vitia, si quæ sunt, comiter indicare, & vel ipsum Autorem, ex quo argumentum scribendi depromptum est, vel præceptoris elaboratam versionem, quam cum sua conferant, ipsis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibusdam horis nihil aliud ipsis loqui liceat, nisi Græcè. Vt enim in lingua Latina, sic & in Græca illa, quæ puer audivit, non solum scribendo, sed etiam loquendo ad usum transferre docet.

Ratio emendandi Græca scripta.

Loquantur Græce.

Neque est quod quisquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obscuritate, à studio huius linguæ deterreantur. Nam ut ipsi natura peregrinarum linguarum amantes sunt, easque faciliè ad discunt: sic nulla alia lingua jucundior est, nec suaviore sono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies suave condimentum laboris est, ut Græcum dictum; ἡ ἀνὰ παῖδας τῆς πόλεως ἀεττομα εἶσιν, monet: Ita Græcarum literarum studium reliquis discendi laboribus non modo tædium nullum adfert, sed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam sale perspergit.

Græca lingua suavis.

Quod

De Lingua Latina & Græca.

*Alia occupa-
tio.*

*Lingua La-
tina &
Græca stu-
dium debet
in scholis
florere.*

Quod autem de Græcæ linguæ studio ejusque exercitiis hætenus dixi, non ita intelligendum est, quasi interea Latinæ lectiones prorsus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Musica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus non una tradendæ sint. Debet enim simul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum est, utriusque linguæ Latinæ & Græcæ, studium simul in scholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter se collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius simul, quam alteram separatim pueri discere possint. Vt enim Latina Lingua sine Græca non intelligitur, sic ne Græca sine Latina explicari & tradi potest. Cæteræ etiam artes, quarum modo mentio facta est, cum recreationis, tum utilitatis & necessitatis causa, simul cæteris Latine & Græce discendi laboribus admiscendæ sunt.

*De exercitiis
illorum, qui
etate & do-*

Debent autem illi, qui ætate & eruditione prove-
ctiores sunt, illustres autorum locos, insignes narra-
tiones & historias, ex Græca lingua in Latinam, &
ex Latina in Græcam vertere.

*ctiora pro-
victiores
sunt.*

*Regula in
versione ob-
servanda.*

Sed meminerint studiosi, in convertendis e
Græca lingua in Latinam, & contra, scriptis, non
semper verbum ex verbo exprimendum esse, sed
dandam esse operam, ut si quid abhorreat a con-
suetudine & more ejus sermonis, in quem aliquid
converteretur, id omittatur omnino. Quod à se
observatum in convertendis orationibus adversa-
riis Æschinis & Demosthenis Cicero affirmat. Sic
enim in libro de optimo genere oratorum scribit:

Quo-

De Lingua Latina & Græca.

Quorum ego orationes, ut spero, ita expressero, virtutibus utens illorum omnibus, id est, sententis, & earum figuris, & rerum ordine, verba persequens *Repetit in eatenus, ut ea non abhorreant à more nostro. Est regula.* igitur Ciceronis de verbis convertendis sententia, ea persequenda esse duntaxat, quæ a more illorum, in quorum linguam usumque convertentur, non abhorrebunt.

Vt autem studiosi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendisque Græcis cum Latinis imitentur, cum *Quod exemplum in conspectu habendum & imitandum sit.* alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de Legibus & de Repub. Platonis locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Universitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui respondet, diligenter & attente inter se conjungent, conferent, & cum primum aliquid scire Græce cœperint, ad imitandum sedulo sibi proponent; quod si fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum est, discant, sibi que comparabunt: sed etiam Græca facilius intelligent, & disertius explicabunt.

Sed fortè objiciet aliquis, & esse & fuisse nonnullos, qui sero admodum, cum quidem ætate pro- *Obiectio, & eius refutatio.* vecti essent primum literas discere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progressus fecisse. Fateor esse ingenia quædam eximia atque illustria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, *ἡ ἀγάπη πάντα καὶ ἰσχυρά*, Amori omnia pervia sunt: item,

De Lingua Latina & Græca.

item, ἡ καρτερία καὶ φιλοπονία ἐστὶν ὅρων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πύρκα. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta sunt supra regulam, & mediocres homines intra metas regulæ manere debent: ita nemo debet temere talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas, citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevis, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

*Argumenta
à natura
sumptum.*

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dissipavit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitati tribueretur: quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politionibus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ vero & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum iudicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpè iustum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus

De Lingua Latina et Græca.

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Itaque prudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo et aliorum hominum fructu consenscunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, et ex mala institutione Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare et propagare possint, emittantur; quod, ut ego quidem arbitror, rectè et commodè fieri poterit, si imitari possint. Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcumque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo et discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina et Græca discenda et docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, et usu peritis, ac iudicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

D J X J.